

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

***Особливості перекладу політичних евфемізмів (на основі
матеріалів новинних статей BBC)***

Допущено до захисту «__» _____ 20 р.

Зав. каф. германської філології ___ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:

студ. групи ПР.мз-11с

Федосова Богдана Дмитрівна

Науковий керівник:

д-р філол. наук, проф.

Таценко Наталія Віталіївна

Суми 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЕВФЕМІЗМИ ЯК ЯВИЩЕ МОВИ.....	6
1.2 Класифікація евфемізмів	8
1.3 Способи утворення евфемізмів	12
1.4 Функції евфемізмів у текстах ЗМІ	16
1.5 Проблеми перекладу евфемізмів	18
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	20
РОЗДІЛ 2. ЕВФЕМІЗМИ В АНГЛОМОВНІЙ ПРЕСІ ТА Ї ПЕРЕКЛАД (НА МАТЕРІАЛІ НОВИНСЬКИХ СТАТЕЙ ВВС).....	22
2.1 Функціонування евфемізмів за способом їх утворення у статтях новин ВВС	22
2.2 Класифікація евфемізмів за способом їхнього утворення.....	30
2.3 Способи та можливі труднощі передачі евфемізмів у текстах новин..	35
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	46
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
SUMMARY	55

ВСТУП

У сучасному світі прийнято обговорювати суспільно значущі події в різних куточках планети. Про все говорять на вулицях, в особистих бесідах, пишуть у мережі Інтернет та, звичайно, друкують у газетах. Важко уявити світ, у якому зникли б усі ЗМІ, адже це основне джерело знань про навколишнє середовище. Люди хочуть знати все, що відбувається на планеті, як хороше, так і погане, і часто «негативні» новини виходять на перший план і висвітлюються значно докладніше.

Водночас обговорювати безпосередньо кількість жертв будь-якої події або такі соціальні проблеми, як, наприклад, расова чи гендерна дискримінація в пресі не прийнято. Щоб пом'якшити подану інформацію з негативним значенням, в пресі найчастіше використовуються пом'якшені найменування – евфемізми. Цьому явищу і присвячена робота.

Вивченням евфемізмів займається чимала кількість науковців, опубліковано безліч статей, монографій, написано дисертації, проте водночас єдиного визначення цього явища немає. Зараз у лінгвістиці відбувається накопичення матеріалу, розробка критеріїв, за якими можливе віднесення слів до розряду евфемізмів, визначення основних ознак евфемізмів тощо. Внесок у вивчення евфемії внесли такі європейські вчені в галузі соціолінгвістики, як Е. Бенвеніст, Дж. Фрезер, Л. Блумфілд, Р. Холдер, а також українські дослідники З. Дубинець, А. Григоращ, В. Олексенко, О. Януш, Л. Ставицька та інші.

Далеко не в кожній мові існують словники евфемізмів, зокрема, в українській та польській мовах було створено подібні лексикографічні видання лише на початку 21 століття. У Європі та Америці складання евфемістичних одномовних словників більш розвинене. Упорядкуванням словників евфемізмів займалися такі лексикографи, як Х. Росон, Р. Холдер, Є.П. Сенічкіна. Про створення паралельних (двомовних) словників евфемізмів говорити поки що взагалі рано, оскільки це мовне явище ще маловивчене.

Також недостатньо висвітленими залишаються і способи передачі

евфемізмів під час перекладу. Лише невелика кількість робіт справді зачіпають процес перекладу евфемістичних одиниць (Є. В. Туліна, О. А. Горбачова), інші відбивають лише способи висвітлення типів евфемізмів (К. В. Попова).

У газетних текстах евфемізми використовуються дуже часто. Найчастіше читач навіть не усвідомлює, що перед ним не пряме, а опосередковане найменування чогось страшного чи неприємного. У цьому полягає суть використання цих одиниць – завуалювати певне поняття, не залучаючи до нього значної уваги. Однак під час перекладу розпізнавання евфемізмів виявляється принципово важливим, адже якщо евфемістична одиниця не ідентифікована, є велика ймовірність того, що в текст перекладу буде привнесена відсутня негативна конотація, що своєю чергою може призвести до серйозних наслідків: загострення відносин між соціальними групами або навіть країнами, спотворення ставлення до переданої події та ін. Таким чином, **актуальність дослідження** визначається необхідністю вивчення евфемізмів, створення критеріїв віднесення лексичних одиниць до цього класу, тобто, виявлення евфемії в текстах новин і її адекватної передачі в мові перекладу.

Об'єктом дослідження в роботі є евфемізми у новинних текстах сучасної британської преси (BBC). **Предмет дослідження** – мовні особливості та засоби передачі евфемізмів під час перекладу з англійської мови на українську.

Метою роботи є виявлення особливостей і труднощів перекладу евфемізмів у текстах новин сучасної британської преси. Мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- 1) визначити поняття «евфемізм»;
- 2) розглянути наявні класифікації евфемізмів для глибшого розуміння природи явища евфемії;
- 3) виявити структурні особливості і основні способи утворення евфемізмів;
- 4) визначити функції евфемізмів у газетному тексті;
- 5) описати зібрані евфемізми і розглянути їх функціонування в текстах новин;

б) виявити способи передачі евфемізмів у пресі.

Основними методами дослідження є аналіз словникових дефініцій, контекстуальний аналіз, метод лінгвістичного опису та елементи кількісного підрахунку.

Джерелом матеріалу дослідження послужили новинні статті інтернет-видання BBC (Великобританія) за 2012-2018 рр., а також статті з офіційними перекладами, опубліковані в мережевому інтернет-виданні. У якості довідкового матеріалу залучалися лексикографічні джерела “A Dictionary of Euphemisms. How Not to Say What You Mean” [Holder, 2002] та “A Dictionary of Euphemisms and Other Doubletalk” [Hugh, 1981].

Одиницею аналізу виступили текстові фрагменти рівня речення, що включають одну евфемістичну одиницю. У процесі дослідження було переглянуто більше 300 одиниць, зафіксованих у словниках евфемізмів, і близько 300 контекстів.

Теоретична значущість роботи полягає в тому, що результати дослідження англійських евфемізмів в газетних текстах і виявлені способи їх перекладу на українську мову вносять внесок в розвиток теорії перекладу, зокрема тих її розділів, які присвячені проблемам перекладу стилістично маркованої лексики, а також в розроблення проблем евфемії (і пов'язаним із нею зворотним явищем – дисфемією) у межах лексикології та стилістики мови.

Практична значущість роботи полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані в теоретичних курсах з лексикології та стилістики англійської мови, а також у практичному курсі письмового перекладу, зокрема у перекладі текстів преси.

Робота складається з вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ЕВФЕМІЗМИ ЯК ЯВИЩЕ МОВИ

1.1 Визначення понять «евфемія» та «евфемізм»

Вивчення евфемії бере свій початок ще в 17 ст, коли Томас Блаунт, англійський лексикограф, визначає термін «евфемізм» як хорошу або позитивну інтерпретацію поганого слова [Enright, 1985, p. 13].

У книзі «Принципи історії мови», що вийшла 1960 р. вже після смерті автора, німецький вчений Г. Пауль наводить приклади семантичних змін трьох типів, а також змін, які не піддаються «простому підведенню під один з трьох класів». У цій категорії знаходимо евфемізми, описані автором як непряме позначення речі, згадування про яку уникають з почуття сорому [Пауль, 1960, с. 123]. Ця робота була написана, коли вивчення евфемії тільки зароджувалося, проте вченому вдалося відзначити найважливіші ознаки процесу евфемізації. З випуску цієї книги почалося активне вивчення цього процесу, а Г. Пауль став одним із основоположників дослідження евфемізмів.

Традиційна лінгвістика пов'язує евфемію безпосередньо із синонімією, яка одночасно стає і засобом, і результатом евфемізації [Галкіна-Федорук, 1959; Шанський, 1963]. У центрі уваги соціолінгвістики лежать такі поняття, як «табу», «політкоректність». Цей підхід спрямований на діахронічний аспект вивчення евфемізації [Росон 1981; Реформатський, 2004 та ін]. Когнітивний підхід пропонує розкрити цей процес ширше, ніж внутрішньосистемні відношення мови (синонімія, антонімія, омонімія тощо) та розглянути евфемізацію як ментальний процес вторинного найменування [Карпова, 2001; Голованова, 2005]. Лінгвопрагматичний підхід заснований на теорії мовленнєвого спілкування Г.П. Грайса та максимах Дж. Ліча [Grice, 1975; Leech, 1993].

Крім вищеописаних підходів, існує також вузьке і широке розуміння евфемізмів. Низка вчених пропонує розглядати евфемію як процес вторинного найменування виключно слів табу, що сприймається як вузький підхід [Булаховський, 1953; Варбот, 1997; Реформатський, 1998]. Прихильники

широкого підходу крім табу включають до списку неввічливі та/або незручні слова і вирази. Так, евфемізм, за визначенням Д. М. Шмельова, це мовна одиниця, яка є заміною небажаного, занадто різкого найменування денотату [Шмельов, 1979, з. 402]. У енциклопедичному словнику також представлено широке визначення евфемізмів як нейтральних слів, що замінюють непристойні, грубі або нетактовні, в том числі та okazіональні, індивідуально-контекстні заміни [Мовознавство. Великий енциклопедичний словник, 1998, с. 590]. А. М. Кацев стверджує, що евфемізми нерозривно пов'язані з табу, проте він дотримується широкого розуміння евфемізмів і визначає їх як непрямі замітники страшного, одіозного, ганебного [Кацев, 1988, с. 5].

Ю.М. Скребнєв розуміє евфемізми як результат різного роду стилістичної обробки. Вони замінюють табуйовані суспільством назви на менш образливі, безневинні слова або вирази [Скребнєв, 2003, с. 54].

А.М. Кацев вважає евфемію складним багатогранним мовним явищем і розглядає її у трьох аспектах: соціальному, психічному та власне лінгвістичному. Під соціальним аспектом автор розуміє моральні і релігійні норми товариства. Психічний аспект має на увазі емоційний вплив на адресата. Власне лінгвістичний аспект дозволяє нам виділити дві ознаки евфемізмів: по-перше, наявність негативного, табуйованого у суспільстві денотату, по-друге, непряме найменування, яке покращує цей денотат [Кацев, 1988, с. 7].

Існує й інше розуміння процесу евфемізації. Б.А. Ларін визначає евфемізм як троп (перифрастичне або образне) найменування), ставлячи його в одну низку з такими поняттями, як метафора, метонімія, і вважає, що відмінність полягає у призначенні та сфері застосування [Ларін, 1977, с. 110].

М. Л. Ковшова представляє «інноваційний» підхід до вивчення евфемізмів – лінгвопрагматичний. Вона висуває припущення, що евфемізм треба розглядати як мовленнєвий акт, як зворот для пом'якшення мови і залежить від мовної форми та значення [Ковшова, 2007, с. 29]. Однак, на думку І.М. Нікітіної, ця теорія не має гарного обґрунтування: визначення недопрацьоване, приклади непереконливі, незрозумілі. Хоча така думка має право на існування і вимагає

доопрацювання [Нікітіна, 2009, с. 7-8].

Д. Болінджер, вивчаючи проблеми істинності у висловлюваннях, вважає, що евфемізація – це спосіб уникнути додаткової, непотрібної семантики. Евфемія – це свого роду обман, покликаний приховати неприємні смисли [Болінджер, 1987, с. 23-43].

Випущена 1985 р. монографія під редакцією Д. Енрайт містить у собі роботи 17 британських та американських лінгвістів. У ній поняття евфемії розглядається ширше, ніж це заведено в українській лінгвістичній школі. Автори висловлюють припущення, що евфемізм – це комплексне лінгвістичне та екстралінгвістичне явище. На думку деяких учених, до евфемізму мажно віднести і нумерацію поверхів 12, 12А, 14 (щоб уникнути 13), і вартість \$ 9,99 (менше за \$ 10). До них можна віднести навіть фіговий лист, що прикриває окремі місця оголеної статуї, і ввічливі оплески публіки після невдалого виступу. Крім того, запроваджується поняття «візуальних» евфемізмів, якими рясніє британська телевізійна реклама [Enright, 1985, р. 2].

Проаналізувавши все вище сказане, можна дійти висновку, що наразі теорія евфемізмів перебуває у процесі накопичення матеріалу, розроблення критеріїв, за якими можливо було б відносити лексеми до класу евфемізмів, у процесі визначення основних ознак евфемізмів.

З огляду на багатоаспектність, динамічність і продуктивність проблем евфемізації зберігається необхідність у продовженні досліджень у цій галузі.

1.2 Класифікація евфемізмів

Евфемізми займають великий шар сучасного лексикону будь-якої мови, і, зрозуміло, були спроби впорядкувати їх. Лінгвісти пропонують класифікації, що ґрунтуються на різних критеріях, таких, як семантика, теми, мотиви, сфери використання тощо. Розглянемо класифікації, представлені вітчизняними та зарубіжними лінгвістами.

Відповідно до Є.П. Сенічкіної, евфемізми за семантичними ознаками

можна розділити на конкретні і прономінальні (Від латів. *pronomen* - Займенник). Прикладом останніх можуть бути слова *деякі, невідомо хто, інші, ті* і т.д., вони відрізняються денотативною невизначеністю і лише опосередковано вкажуть на денотат [Сенічкіна, 2012, с. 13].

Є. П. Сенічкіна також пропонує класифікувати евфемізми на історичні, евфемізми за походженням, мовні та функціональні. Історичними авторка називає евфемізми, які виконували функцію непрямого найменування в старовину, наприклад, *змія*, що дослівно означало *земляна*.

Евфемізми за походженням, на думку авторки, мають функцію заміни слова або словосполучення з негативною конотацією.

Мовні евфемізми регулярно використовуються і мають позначення «евф.» у тлумачних словниках, наприклад, *готовий* замість *п'яний*.

Зрештою, функціональні евфемізми не є власне евфемізмами, їх використання не обумовлено лексичної природою. До них відносяться слова та словосполучення типу *дещо-що, певний, знаєш, як це відгукується*, а також наукові терміни, використовувані у невластивому їм контексті у переносному значенні [Сенічкіна, 2008, с. 12-14].

За мотивованістю вживання Є. П. Сенічкіна пропонує розрізняти евфемізми-табуїзми і факультативні евфемізми. Перші відображають вузький підхід до розуміння евфемії та замінюють «заборонені» слова. У давнину за вимову таких жорстоко карали, в сучасному світі табуїзмами вважаються слова, які не мають нейтрального позначення денотату, а наявні способи найменування таких явищ не входять до літературної мови, і найчастіше являють собою матюки.

Факультативними евфемізмами Є. П. Сенічкіна називає необов'язкові заміни. Непряме найменування використовується для того, щоб не образити адресата, але водночас пряме найменування не виключається [Там само, с. 9-10].

Д. М. Шмельов, спираючись на частотність / загальноживаність, розрізняє «більш-менш» усталені заміни і індивідуально-контекстні. Усталені евфемізми ґрунтуються на синонімічності понять і мають позначку «евф.» у словнику

(напр., *затримується* замість *спізнюється*). А індивідуально-контекстні евфемізми виникають okazіонально [Шмельов, 1979, с. 402].

З іншого боку підходить до класифікації евфемізмів американський лінгвіст Ч. Кейні. Він розробив класифікацію евфемізмів виходячи з мотивів, якими здійснюється евфемістична заміна. Вчений виділяє евфемізми забобони, делікатності і пристойності, засновані на вуалюванні непристойностей, пом'якшення неприємної правди та приховування образи [Цит. по Нікітіна, 2009, с. 123]. Однак у цієї теорії є недоліки. Н. І. Нікітіна зазначає, що класифікація та приклади, наведені в роботі Ч. Кейні, не відрізняються послідовністю та логічністю, і не завжди можна зрозуміти, з якої причини та чи інша мовна одиниця була віднесена до певної групи евфемізмів [Нікітіна, 2009, с. 124].

Л. П. Крисін відокремлює евфемізми, що використовуються в особистому житті, від тих, що використовуються в соціальному житті. Далі всередині кожної групи він виокремлює семантичні поля, що групують підгрупи. Так, у евфемізмах особистого життя виділяються теми фізіології (*звільни ніс* замість *вискоркайся*), «непристойних» частин тіла (*кінець*, *палиця* як позначення чоловічого члена в просторіччі), відносин між статями (*бути в близьких, інтимних стосунках* у значенні фізичної близькості) та хвороб, смерті, похорону (*нездужати* замість *хворіти*; *пішов від нас*, *його не стало* замість *померти*) [Крисін, 2004, с. 268-269].

У евфемізмах соціального життя таких тем (сфер) виявляється набагато більше [там само, с. 277-280]:

- 1) дипломатія (*іти на крайні заходи*, *непередбачувані наслідки*);
- 2) репресивні дії влади і заходи партійного та адміністративного впливу на людей (*найвищий захід* замість *смертна кара*);
- 3) державні та військові таємниці і секрети, наприклад, виробництво зброї і певних видів техніки (*об'єкт*, *продукт*, *виріб*, *ящик*);
- 4) діяльність армії, розвідки, міліції, карного розшуку тощо. (*виконати завдання*, *провести операцію із затримання злочинця*);
- 5) сфера розподілу і обслуговування (*товари підвищеного попиту*,

дефіцитні товари);

б) відносини між різними національними та соціальними групами (некорінне населення, етнічне чищення);

7) деякі назви професій (оператор машинного доїння, оператор очисних робіт).

Класифікувати евфемізми можна спираючись на різні параметри [Кацев, 1988, с. 38- 54]. Так, в основі класифікації може лежати спосіб найменування. Критерієм іншої класифікації є структура. Евфемізація, згідно з А.М. Кацевим, може проходити на рівні слова, словосполучення та цілого речення. Третьою ознакою автор вважає стилістичну конотацію. Умовно він розділяє евфемізми на нейтральні (він, той у значенні *чорт*), експресивно асоціативні (*посадити червоного півня на дах* у значенні *підпалити хату*) і оцінні або емоційні (*пане* у значенні назви птиці *орел*). Оскільки А.М. Кацев пов'язує евфемію насамперед з поняттям табу, слід вважати, що класифікація тим табу служить основою для виокремлення евфемізмів. У зв'язку з цим доцільно навести лексико-семантичну класифікацію сучасних табу [Кацев, 1988, с. 12-24]:

1) надприродні сили, непряме найменування яких викликано швидше мовною традицією, ніж громадською заборонаю (*творець, Всевишній, lord, creator* у значенні «бог»);

2) смерть і хвороби (*to take the ferry 'сісти на пором', to go 'ніти'* у значенні «померти»);

3) вади (*three sheets in the wind 'три шкоти на вітрі',* у значенні «п'яний»);

4) статеві сфери (*tart 'солодкий пиріжок',* в значенні «повія»);

5) злочини і їхні наслідки (*to send to glory 'Надіслати до слави,* у значенні «вбити»);

6) бідність (*to be in Queer Street 'опинитися на Дивній вулиці',* в значенні «бути бідним»);

7) деякі професії (*glass maintenance engineer 'інженер з підтримки скла у порядку,* у значенні «мийник вікон»);

8) фізичні недоліки (*soft 'м'який',* у значенні «божевільний»);

9) фізіологія (*in the straw* 'у соломі', у значенні «вагітна»);

10) деякі предмети одягу (*indescribable* 'невимовні' у значенні «штани»).

Автор вказує і те, що у різних культурах можна назвати, крім вищезазначеного, специфічні теми табу, наприклад, евфемістичні найменування сильних емоцій в англійській мові, що зумовлено національною рисою англійців – стриманістю (*cerebral agitation in connection with women* 'мозкове хвилювання у зв'язку з жінками, у значенні статевої потяг') [Кацев, 1988, с. 25].

Неважко помітити, що класифікація табу А. М. Кацева багато в чому співпадає з тематичною класифікацією Л. П. Крисіна. А інші наведені класифікації здебільшого не спростовують одна одну, а скоріше доповнюють. Американські лінгвісти Дж. Німен та К. Сільвер ввисунули ідею про відсутність чітких критеріїв евфемізмів та суб'єктивності віднесення слів до цього класу [Neaman, Silver, 1983]. Іншими словами, класифікація (систематизація) евфемізмів також несе деяку суб'єктивність: багато залежить від обраного підходу до вивчення евфемізмів, визначення поняття, на яке спирається вчений, виділеного аспекту для класифікації тощо. Тільки враховуючи всі можливі класифікації евфемізмів, можливе створення найповнішої картини цього лексичного шару мови.

1.3 Способи утворення евфемізмів

Більшість лінгвістів закордонних і вітчизняних мовознавців виділяють ті самі способи утворення евфемізмів: метафору, метонімію, перифраз і зазапозичені слова, розширюючи цей список своїми способами, які тією чи іншою мірою повторюють один одного (І. Р. Гальперін, Дж. Гріноу і Дж. Кітредж, О. Есперсен, Дж. Вільямс). Відмінність класифікацій за способом висвітлення полягає в термінології та ступені детальності.

Зручна для знайомства з евфемізмами класифікація репрезентована А.М. Кацевим – вона дозволяє бачити картину загалом, оскільки групи евфемізмів широкі і відбивають лише загальний спосіб висвітлення. Лінгвіст ділить евфемізм на такі класи [Кацев, 1988, с. 60-68]:

1) семантичні зрушення (*to get the pink slip* 'отримати рожевий листок' у значенні «бути звільненим»);

2) зміна форми: звукова аналогія (*Gad* замість *God*), негативна префіксація (*not quite healthy*) і забарвлення (*TB* замість *tuberculosis*);

3) запозичення: (*intoxicated* замість *drunk*), у тому числі калькування (*to join the majority* від латинського *abire ad pluras* у значенні померти).

На думку багатьох лінгвістів, одна з найбільш детальних класифікацій належить Б. Уоррену. Вона не суперечить іншим роботам, проте надає можливість простежити конкретні способи утворення евфемізмів. Нижче подана класифікація, дещо доповнена американським ученим К. Лінфут-Хемом [Linfoot-Nam, 2005, p. 230-232, 242]. Лінгвісти насамперед виділяють формальні та семантичні способи, потім докладніше розкривають кожен пункт.

До формальних способів відносяться:

1. Словотвірні засоби:

1.1. додавання слів (compounding): злиття і через дефіс (*honeypucket, thunder-box* у знач.туалет);

1.2. афіксальне словотворення (Derivation), результатом якого стають димінутиви (*lavvy, privy* у знач.туалет);

1.3. ономаіопея (onomatopoeia), тобто звуконаслідування або аудіальна метафора (*tinkle* 'дзвеніти' в знач.мочитися);

1.4. ініційна абрєвіація (acronyms) «акроніми» (AIDS 'СНІД') замість *Acquired Immune-Deficiency Syndrome* 'синдром набутого імунодефіциту');

1.5. контамінація або корені (blending), проте ні Б. Уоррен, ні Д. Лінфут-Хем не наводять приклади подібного словотвору евфемізмів, як і не пояснюють саму суть процесу; пояснення знаходимо у роботі Н.І. Нікітіної: злиття двох слів в одне, накладення одного слова на інше (*shouse* замість *shit house*);

2. Фонетичні зміни:

2.1. фонетична заміна (phonemic replacement), яка полягає у спотворенні форми слова, тобто у заміні фонем (*shoot* замість *shit*);

2.2. римування, римована субституція (rhyming slang): заміна грубого

позначення близькозвучним словом або словосполученням (*mickey bliss* замість **piss**, *tomtit* замість *shit*);

2.3. вимова слова навпаки (backslang) (*epar* замість *rape*);

2.4. абревіація (abbreviation) (*eff* - назва шостої літери алфавіту – замість *fuck*, як у фразі *eff off* замість *fuck off*);

2.5. прийом опущення (deletion), який поділяється на два види: фонетичне опущення (*Did you...?* замість *Did you have sexual intercourse?*) та графічне опущення (*f-* замість *fuck*);

3. Запозичення (loanwords), в основному, але необов'язково, з французької (*Affair(e)* замість *extramarital engagement*) або латинської мови (*faeces* замість *excrement*).

До семантичних способів творення евфемізмів відносяться:

1. конкретизація (particularisation), тобто використання слова з більше широким значенням, розуміння якого вимагає конкретизацію в контексті (*самисфактування* замість *orgasm*);

2. імплікація (Implication), для того, щоб зрозуміти значення евфемізму необхідно простежити ланцюжок перетворень, логічних зв'язків від вихідного, табуїзованого слова, до використовуваного евфемістичного найменування, як наприклад *loose* має на увазі *unattached*, що вказує на значення *sexually easy/available*;

3. метафора (metaphor) (*it's a red letter day* замість *menstruation*);

4. метонімія (metonym), тобто використання загального слова для позначення чогось конкретного (*it* замість *sex*);

5. антифразис (Reversal або 'irony') вираження явища через протилежне значення (*blessed* замість *damned*);

6. літота (understatement або litotes) применшення будь-якої ознаки предмета, що позначається, або явища (*sleep* замість *die*);

7. гіпербола (overstatement або hyperbole), зворотний процес літоти, перебільшення тієї чи іншої характеристики (*fight to glory* замість

death);

8. вживання імені власного замість номінального (Austen's '*Kitty*' в значенні *prostitute* 'повія') і прикріплення до поняття географічного визначення (*English guidance* у значенні *sadism*).

Наведена класифікація в першу чергу відображає процеси евфемізації в англійській мові, тому деякі способи не можна віднести до української. Зокрема, у класифікаціях вітчизняних лінгвістів не трапляється такий прийом, як вимова слова навпаки, слабо поширені ономапоєя і контамінація. Однак і в українській мові є специфічні способи утворення евфемізмів, такі як [Крисін, 1996, с. 280, 282]:

1. слова з «дифузною» семантикою: (*деякий, ідомий, певний, відповідний, нвідлежний*);

2. дієслова з префіксом *під-* (*Чи можна я підійду? Не підкажете?*)

Значного поширення набула класифікація В. П. Москвіна. Лінгвіст дає докладний, детальний опис кожного способу творення евфемізмів, пропонуючи розділити прийоми евфемізації на чотири класи [Москвін, 2007, с. 167-227]:

1) прийоми двозначної мови, серед яких незамкнута метафора, порівняння, метонімія, фігури інтертексту, антифразис, фонетична алюзія та ін.

2) прийоми навмисне неясної мови: *abstractum pro concreto* (заміна узагальненим поняттям), логічне перефразування, незрозуміла мова та штучна книжність, умовчання, еліпсис, антономасія тощо (*Відома організація замість КДБ; У цей самий момент, ніби шпилька, встромився в мене позаду; Жінка на фронті, самі знаєте, – об'єкт, так сказати, пильної уваги. І є випадки, коли не витримують*);

3) прийоми навмисне неточної мови: перенесення з виду на вид, мейозис, перенесення з виду на рід (*економія замість скупість; хворів замість хворий; повний замість товстий*);

4) метономазія як фігура асоціативно нейтральної мови, тобто, заміна мовної одиниці рідної мови на синонім іншомовного походження, або на

іншомовний еквівалент (...«відновіть, будь ласка, статус-кво» замість викинь цього мерзотника; засмагати топлес у значенні без верхнього одягу; ніякого на ній трико немає, зовсім *au naturel*).

Таким чином, існують різні способи творення евфемізмів, як і різні способи їхньої класифікації. Крім універсальних прийомів, застосовуються і специфічні для різних мов моделі створення евфемістичних найменувань.

1.4 Функції евфемізмів у текстах ЗМІ

Евфемізми – дуже поширений прийом цілеспрямованого впливу на читача, тому журналісти часто вдаються до використання цих мовних одиниць з різною метою.

Однією з таких цілей Т. В. Бойко називає вуалювання певним чином конфліктної ситуації, внаслідок чого у читача формується неповне уявлення про описувану подію. Для досягнення цієї мети в газетному тексті прийнято використовувати так звані пом'якшувальні перейменування [Бойко, 2006, с. 13-14].

Друга ціль, згідно з автором, полягає в створенні комунікативного та етичного комфорту насамперед при обговоренні таких делікатних тем, як фізична неповноцінність, соціальний статус, вік тощо. Існує ціла низка політично-коректних евфемізмів, покликаних виконувати цю функцію, які поступово переходять до розряду кліше, що не зменшує їхню евфемістичну функцію, а навпаки робить ці мовні евфемізми непомітними, тому що реципієнт сприймає їх механічно [там само, с. 14].

Т. В. Бойко вказує на використання евфемізмів з метою заміни традиційно табуйованих слів, виразів і тем, таких, як кримінал, інтимні стосунки, смерть. Однак тут автор застерігає, що використання прямих найменувань також є допустимим і стандартним у пресі, а евфемізми використовуються лише в тому випадку, якщо вони дозволяють добитися уваги більшої аудиторії та максимально точно втілюють авторський задум. У цьому випадку евфемізми не

пом'якшують пряму номінацію, навпаки, вони привертають увагу до денотата, що позначається, зацікавлюють жартівливим тоном, викликаючи у реципієнта ланцюжки асоціацій, і «чим делікатніше тема, тим більше вона привертає увагу» [там само, с. 15-16].

На думку Т.В. Бойка, евфемізми також покликані згладжувати негативні властивості того чи іншого предмета та замінювати неприємні чи лякаючі слова [там само, с. 17].

Перелічені вище функції евфемізмів пов'язані насамперед із створенням сприятливих умов для реципієнта: акуратне поводження з складними темами, прояв увічливості та такту по відношенню до різних соціальних груп тощо. Однак часом евфемізми використовуються з метою прихованого маніпулювання аудиторією на користь автора: неповна передача істини, подання непопулярних ідей в хорошому світлі, виправдання політики уряду, прагнення завуалювати дії, що порушують права людини, уникнути засудження громадськості, образи індивіда або групи осіб тощо. М'яке формулювання негативної інформації не викликає роздратування у свідомості читачів, що дозволяє впливати на думки громадськості, створюючи необхідну емоційну оцінку будь-якої події [Баскова, 2006, с. 16; Кіпрська, 2005, с. 12].

Евфемізми також використовуються в тому випадку, якщо автор за допомогою контрасту нейтральної та алегоричної лексики прагне передати свою незгоду з культурою вуалювання та перейменування неприємних явищ у тексті преси [Бойко, 2006, с. 15].

Загалом, використання евфемізмів в текстах ЗМІ – це творчий та суб'єктивний процес. Евфемія у різних контекстах або виправдовує автора, оскільки в природі евфемізмів закладено позитивну оцінку, або відображає оцінку автора стосовно описуваної ситуації, надаючи їй достовірність і переконуючи реципієнта в її вірності, або привертає увагу до обговорюваної теми, апелюючи до емоцій у сприйнятті читачів [там само, с. 18-19].

1.5 Проблеми перекладу евфемізмів

Гарний перекладач повинен стати як дзеркало, отже, евфемізми під час перекладу також слід передавати. Однак така необхідність обумовлюється і побажаннями замовників або авторів вихідного тексту, з чого випливає висновок: евфемізми необхідно перекладати евфемізмами.

Однак, на думку М. Ю. Бродського, не можна забувати, що переклад відбувається не тільки з мови на мову, але й з культури на культуру, а в українській мові евфемізми не так активно використовуються, як в англійській. Одним з труднощів стає інтерпретація евфемізму в оригінальному джерелі, оскільки далеко не кожен евфемізм представлений навіть в одномовних словниках, не кажучи вже про двомовні. Все це перетворює процес перекладу евфемізмів в творчий процес вгадування сенсу евфемістичного найменування з контексту. Наприклад, *domestic incarceration survivor* 'вижив у домашньому насильстві', *housewife* 'домогосподарка' [Бродський, 2011, с. 108].

К. В. Попова стверджує, що існує декілька факторів, які впливають на збереження евфемістичного компонента під час перекладу, серед них контекст, наявність або ж відсутність відповідної мовної одиниці в словниковому запасі перекладача, а також схожість емоційно-експресивного забарвлення слів оригіналу і можливих еквівалентів [Попова, 2014, с. 221].

Незважаючи на це, існує певний механізм, якому перекладач може слідувати при передачі евфемістичних одиниць. Він спрямований на вибір найбільш точного еквіваленту, котрий описував би схожу ситуацію і при цьому не відрізнявся за стилістичним забарвленням [Гарбовський, 2004, с. 411].

На першому етапі роботи перекладача з евфемістичними найменуваннями відбувається декодування сенсу у вигляді звернення до двомовного словника. Для правильного розуміння та подальшої роботи з одиницею, згідно з Н. К. Гарбовським, необхідно провести ідентифікацію трьох типів: по-перше, ідеографічну, яка полягає у знаходженні нейтрального (денотативного) значення, тобто, нейтрального синоніма, який відбиває лише основні характеристики

об'єкта. Після цього визначається образна основа знака або його метафоричне значення. Зрештою, визначається, яке місце займає вихідна одиниця серед стилістичних синонімів, і формується повне уявлення про вихідний евфемізм [там само, с. 412].

На другому етапі, на етапі реконструкції, відбувається пошук еквівалентного позначення в мові перекладу. Вибір еквівалента відбувається в зворотній до декодування послідовності. Насамперед, слід звернути увагу на знайдений нейтральний синонім перекладеної одиниці та встановити його денотативний еквівалент. Після цього підібрати необхідну стилістичну парадигму синонімів в мові перекладу, виключивши низки синонімів, які відносяться до іншого стилю. Етап реконструкції завершується вибором знака з стилістичної парадигми, що має схожу метафоричну основу [там само, с. 413].

Наразі ведуться дослідження в цій сфері, а саме спроби сформулювати самі прийоми перекладу. Так, О. А. Горбачова зазначає, що евфемізми, створені шляхом перебільшень або ж применшення, зазвичай не становлять труднощів у процесі перекладу, а переклад літоти заснований наантонімічному перекладі з використанням мовних одиниць із позитивною конотацією [Горбачова, 2016, с. 6].

І. М. Нікітіна проводить аналіз економічних евфемізмів і їх перекладів і виявляє можливі способи перекладу замінних найменувань. Найбільш продуктивним вона називає запозичення, які бувають двох типів: калька, тобто використання перекладацького прийому калькування, котрий має на увазі поморфемний або послівний переклад вихідної одиниці, наприклад, *period негативного економічного зростання* 'period of negative economic growth' (замість *economic crises* 'економічний криза '); і варваризм, іноземне слово або вираз, не повністю адаптовані в мові перекладу, при цьому використовується прийом перекладацького транскрибування, наприклад, *флуктуація* 'fluctuation' замість *нестабільність*, *адикція* 'addiction' замість *звикання, залежність* [Нікітіна, 2009].

Крім названих прийомів перекладу евфемізмів поширеним авторка називає і описовий переклад, наприклад, *мати великі фінансові проблеми* замість "fall out

of bed". Однак при цьому прийом евфемістичного значення неминуче втрачається, у зв'язку з чим авторка зазначає, що кращим в подібних випадках є використання евфемізму-аналогу, наприклад, *бути на міліні*. Труднощі під час перекладу, а саме під час розпізнавання та розуміння, викликають евфемізми, засновані на фігурах інтертексту, що містять реалії, наприклад, *віддати данину*, що використовується у значенні «дати хабар» [там само].

Існує також думка, що при перекладі деяких евфемістичних одиниць, зокрема військово-політичних евфемізмів, взагалі неможливо зберегти їхню основну функцію вуалювання, оскільки феномен політкоректності в Україні не такий поширений, як у Європі та США: українці звикли до прямих номінацій у пресі. Єдиним способом перекладу, за якого зберігається евфемістичне значення, автори називають калькування. Цей висновок зроблено на основі аналізу перекладів військово-політичних евфемізмів [Туліна, 2017, с. 50-52].

Таким чином, робота з евфемізмами є важливою частиною перекладу загалом. Під час добору еквівалентів необхідно бути впевненим у правильності розуміння мовної одиниці і її стилістичних особливостей, усвідомлювати різницю культур і здатність реципієнтів перекладу сприймати евфемістичні одиниці, і навіть вміти підбирати правильний спосіб перекладу задля досягнення закладеної в оригіналі мети.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі нами були розглянуті різні підходи до визначення поняття евфемії, зокрема, соціолінгвістичний, який набув найбільшого поширення серед лінгвістів. Згідно з цим підходом евфемізм визначається як засіб непрямого або пом'якшеного перейменування неприємного, образливого або зухвалого предмета.

Через багатоаспектність цього мовного явища існує безліч різних способів класифікації евфемізмів, що ґрунтуються на різних принципах, таких як вживаність, походження, семантика, мотивованість вживання та ін.

Детальну класифікацію, що базується на темі евфемізації, створив Л.П. Крисін, включивши до неї дві великі сфери вживання (особисте та соціальне життя) і розділивши їх надалі на підгрупи. Саме на цю класифікацію ми спиралися для подальшого дослідження евфемізмів.

Ще одна робота, на якій ґрунтуватиметься наше дослідження, це класифікація за способом висвітлення А. М. Кацева, що включає семантичні зрушення, зміну форми і запозичення.

Крім цього, були вивчені функції евфемізмів у газетному тексті, серед яких було виділено вуалювання конфліктної ситуації, створення комунікативного комфорту, заміна традиційно табуйованих слів, а також неповна передача істини та виправдання деяких ідей та політики уряду.

Зрештою, були позначені фактори, що впливають на вибір способів перекладу: наявність відповідної мовної одиниці в мові перекладу, близькість емоційно-експресивного забарвлення слова. Були також виявлені труднощі роботи перекладача з евфемізмами, найбільшу з яких являє собою розуміння та передача евфемізмів, заснованих на фігурах інтертексту і евфемізмів-реалій. Крім того, запропонований варіант механізму перекладу евфемістичних найменувань, вироблений Н. К. Гарбовським, та наявні прийоми перекладу мовних одиниць, серед яких антонімічний і описовий переклад, транскрибування та калькування.

РОЗДІЛ 2. ЕВФЕМІЗМИ В АНГЛОМОВНІЙ ПРЕСІ ТА Ї ПЕРЕКЛАД (НА МАТЕРІАЛІ НОВИНИХ СТАТЕЙ ВВС)

2.1 Функціонування евфемізмів за способом їх утворення у статтях новин ВВС

Евфемізми часто використовуються у сучасній англomовній пресі і є її невід'ємною частиною, виконуючи багато різних функцій. Саме тому газетний текст, зокрема статті новинної служби ВВС (Великобританія) [BBC News, 2018], були обрані матеріалом для дослідження функціонування та перекладу евфемізмів.

За ознакою частотності та загальноживаності евфемізм можна поділити на «більш-менш» стійкі заміни, що мають позначку «евф.» в словнику і індивідуально-контекстні, що виникають okazіонально [Шмельов, 1979, с. 402]. Для цього дослідження цікавими, насамперед, є евфемізми, зафіксовані в словниках. Однак такі позначки («Евф.», "euph.") трапляються досить рідко, а спеціальні одномовні словники евфемізмів з'явилися лише наприкінці ХХ ст [Арсентьєва, 2010, с. 62].

Для відокремлення евфемізмів у тексті англomовної преси нами було обрано словники «A Dictionary of Euphemisms». How Not to Say What You Mean» [Holder, 2002] і «A Dictionary of Euphemisms and Other Doubletalk» [Hugh, 1981].

Пошук одиниць аналізу відбувався у два етапи. На першому етапі завданням був пошук евфемізмів у газетних текстах із вже наявним перекладом. Для досягнення цієї мети було створено корпус статей служби новин ВВС за 2016-2018 роки за різними тематиками та їх офіційними перекладами, знайденими за допомогою мережевого видання – Інтернет-проєкту ІноСМІ, загальною кількістю понад 400 сторінок друкованого тексту (середнім обсягом сторінки 1700 знаків без прогалін) або 88 статей. Далі у створеному корпусі проводився пошук евфемізмів з опорою на зазначені вище словники. Знайдені одиниці перевірялися на збіг значення в контексті і визначення зі словника евфемізмів. В результаті першого етапу роботи було проаналізовано понад 500 одиниць (слова, що починаються з літер *A*, *B*, *C*, в обох словниках), однак в

текстах статей було знайдено тільки 18 евфемізмів. Такий спосіб пошуку виявився дуже трудомістким і не зовсім ефективним, оскільки створений корпус включав в себе невеликий об'єм статей, адже у зв'язку з політичною ситуацією у світі, що склалася, лише невелика кількість статей перекладаються українською мовою. Тому був обраний інший підхід до пошуку евфемізмів.

Другий етап полягав у пошуку евфемізмів з опорою на один словник евфемізмів – словник Р. Холдера, оскільки на попередньому етапі робота з ним виявилася найбільш ефективною, тим більше що він є одним з останніх лексикографічних видань подібного типу. На цьому етапі відбір відбувався за допомогою глобального пошуку на сайті ВВС. За результатами пошуку проводився аналіз контекстів (від 10 до 30 вживань до кожному евфемізму). За підсумкам другого етапу було переглянуто приблизно 200 одиниць і знайдено 32 евфемізми з різною кількістю вживань в статтях новин.

Всі знайдені евфемізми (50 одиниць) насамперед були розподілені за групами, відповідно до лексико-семантичної класифікації Л. П. Крисіна, на соціальні та особисті. Далі докладно розглянемо кожен з них, включаючи підгрупи.

Соціальні евфемізми.

До цієї групи, як було описано раніше, входять евфемізми, які використовуються у соціальному житті, тобто, спрямовані на велику аудиторію, на відміну від особистих евфемізмів. До неї входять такі сфери: 1) дипломатія, 2) репресивні дії влади і заходи партійного та адміністративного впливу на людей; 3) державні та військові таємниці та секрети, наприклад, виробництво зброї та певних видів техніки; 4) діяльність армії, розвідки, міліції, карного розшуку тощо, 5) сфера обслуговування, 6) відносини між різними національними і соціальними групами, 7) деякі назви професій.

1. Першою підгрупою соціальних евфемізмів, ширше інших поданих у газетних текстах, є дипломатичні, що відносяться до соціальної сфери використання. Евфемізми цієї підгрупи часто використовуються в інтересах видавництва з метою завуалювати дійсний стан справ і виправдати непопулярну

політику уряду.

Так, в статті, присвяченій антитерористичним організаціям в Лондоні, які отримують спеціальне фінансування, використовується евфемізм *credibility gap*, який визначається в словнику евфемізмів як *'the extent to which you are thought to be lying'*.

*He said that who have taken prevent funding have a considerable **credibility gap** within the Muslim community* [BBC, 2018].

Цей евфемізм був уведений у вжиток для позначення розбіжності між словами та вчинками, суперечливості, дослівно його можна перекласти як "недолік довіри". Подібний вираз називає незручну ситуацію шляхом перефразування, применшуючи негативну конотацію. У читача складається враження, що ситуація не настільки серйозна, наскільки вона могла б бути, адже 'недолік' це не 'відсутність'. Таким чином, досягається основна функція евфемізмів – уникнення негативного компонента значення під час опису певної денотативної ситуації.

2. Наступна підгрупа соціальних евфемізмів на позначення репресивних дій влади та заходів партійного та адміністративного впливу на людей, представлена не так широко. Найяскравішим її прикладом можна назвати евфемізм *capital*, що визначається у словнику евфемізмів як *'involving killing'*, який наводить і автор класифікації Л.П. Крисін:

***Capital** punishment has been on hold in Oklahoma for three years amid problems with the lethal injection method* [BBC, 2018].

У наведеному прикладі евфемізм використаний як визначення до *punishment*, таке поєднання стало вже звичним і замінює вираз *death penalty*, проте крім нього ця одиниця трапляється і в інших виразах, таких як *capital crime*, *capital offence*, в яких вона передає те саме значення, як, наприклад, у назві статті: *Survey shows **capital crime** fears* [BBC, 2018].

Ще одним прикладом, що ілюструє цю підгрупу, є евфемістичне найменування в'язниці *chokey*. Це слово прийшло в англійську мову з хінді у значенні *'customs or toll house'*. Згодом слово почало використовуватися в новому

значенні *в'язниця*, проте, у зв'язку з тим, що є запозиченням та його семантика не зовсім зрозуміла носіям мови, воно придбало евфемістичну функцію і тепер продовжує існувати лише в одному, евфемістичному значенні. *В'язниця* за своєю природою несе негативну конотацію, тому, щоб не привертати до цього ще більшу увагу і створити комфортну комунікативну ситуацію для читачів, автор статті вважає за краще замінити слово з негативною конотацією на запозичення:

Normally, pop stars manage to keep out of prison, even though their behaviour might land mere mortals in the chokey [BBC, 2018].

3. Діяльність кримінального розшуку, армії і поліції часто стають предметом евфемізації в пресі, оскільки існує необхідність повідомляти громадськості про всі події, включно з поганими, що відбуваються у світі. Щоб не травмувати читачів поганими новинами, журналісти вдаються до використання евфемістичних найменувань відомих всім понять та явищ.

У цій підгрупі знаходимо такі приклади, як *circular error probability* 'кругова ймовірна помилка' [Англо-український словник нормативно-технічної термінології, 2015], *collateral damage* 'супутні втрати' [Abbyu Lingvo Live] та *combat ineffective* 'небоєздатний' [Універсальний українсько-англійський словник]. Усі три евфемізми використовуються при описі наслідків тих або інших дій армії. Слід відзначити, що виконання евфемістичної функції цими одиницями обумовлено тим, що вони є науково-технічними (перший приклад) чи військовими (другий і третій приклади) термінами. У їх звичайних умовах функціонування (у науковому, військовому дискурсах) вони несуть лише денотативну функцію, водночас у пресі, орієнтованій на суспільство загалом (тобто, не завжди на фахівців), вони набувають функції вуалювання і не несуть відкритого негативного значення. У пресі знаходимо такі приклади:

In tests, JDam bombs had a "circular error probable" (CEP) of 9.6 metres (31.5 ft) [BBC, 2018].

Three targets were chosen both by weapons programme but also because the risk of collateral damage was smallest [BBC, 2018].

We are told the Republican Guard divisions є severely damaged. One was even

described as "combat ineffective" [BBC, 2018].

4. Велике значення в наш час також мають проблеми відносин між різними національними і соціальними групами, у зв'язку з чим виникає необхідність у створенні політично-коректних термінів, які не мають негативних конотацій та сприяють комунікативному та етичному комфорту, а також допомагають уникнути посилення або навіть створення конфліктної ситуації. У пресі знаходимо такий вираз, як *community relations* 'громадські відносини' (дослівний переклад), використовуваний автором при описі ситуації, яку створив мер міста, приділивши більшу увагу одній частини населення, образивши тим самим іншу частину, внаслідок чого між ними посилилася напруга. В англomовному співтоваристві про подібні ситуації прийнято говорити евфемістично, не виставляючи напоказ напруженість, а лише вказуючи на деякі "відносини" 'relations':

Mr McHugh damaged community relations [BBC, 2018].

5. Ще одну підгрупу соціальних евфемізмів становлять назви деяких професій. Тут ми знаходимо такі приклади, як *agent* та *celebrity*. На перший погляд ці слова складно віднести до евфемізмів, проте після уточнення значення кожного з них евфемістична функція стає зрозумілою. Так, *agent* визначається, як 'A spy who is on your side'. Слово *spy* викликає негативні асоціації, а евфемізм *agent* передає те саме денотативне значення, але конотація змінюється на позитивну:

*For decades battle lines were drawn over whether or not foreign agents had infiltrated a president's administration, over whether Soviet **agents** had stolen medical information* [BBC, 2018].

Інший названий евфемізм, слово *celebrity*, має значення 'a person employed as an entertainer', при цьому в свідомості англomовних людей воно в першу чергу співвідноситься з відомою особистістю, що саме по собі не має на увазі, що людина, яка позначається цією лексемою, є артистом. Так, у наступному фрагменті використовуються найменування двох професійних зфер: *celebrity* та *politics*. Стаття присвячена легендарній зустрічі Елвіса Преслі та президента

Ніксона, обидва з яких, безсумнівно, є *відомими* особистостями, однак лише стосовно співака використовується цей евфемізм:

*Kelly Grovier is surprised that the famous photo's clash of styles and personalities should have caused such a fuss. "[It] beckons from an earlier cultural consciousness when **celebrity** and politics weren't nearly so intermingled. So what would make for equally striking photo today?* [BBC, 2018]

Існують і ще менш «помітні» евфемізми, які нині вже не сприймаються такими, як, наприклад, *author*, запозичене з латинської мови та використовуване замість *writer*. В цьому випадку негативного денотата немає, але евфемізм *author* звучить більш милозвучно, у зв'язку з любов'ю носіїв англійської мови до слів з латинським походженням, яким і є ця мовна одиниця:

"I still have that overlap of feeling that I am pretending to be an author [BBC, 2018].

6. Прикладом для останньої групи, сфери обслуговування, може послужити слово *bar*, яке вже стало міжнародним і загальновідомим і сприймається як місце, в якому продають та споживають алкоголь. Таке значення дається і в словнику евфемізмів '*place for the sale and consumption of alcohol*'. Спочатку це слово означало перегородку в пабі, ресторані або кафе, через яку подавали напої. На основі цього значення слово набуло евфемістичної функції і стало використовуватися як завуальоване найменування самого закладу. У сучасній пресі та в повсякденному житті цей евфемізм часто використовується:

*Indeed, designers i advertisers control our non-conscious decisions for centuries. By using subtle cues designed to bypass conscious awareness, they can "trick" us so that we drive more safely, navigate cities in ways we do not realise and even drink more alcohol at the **bar*** [BBC, 2018].

З семи виділених Л. П. Крисіним підгруп соціальних евфемізмів було знайдено шість: дипломатія, репресивні дії влади і заходи партійного і адміністративного впливу на людей, діяльність судового розшуку, армії і поліції, відносини між різними національними та соціальними групами, назви деяких професій та сфера обслуговування. Не було зафіксовано евфемізмів лише

підгрупи «державні та військові таємниці та секрети».

Особисті евфемізми.

Звернемося до особистих евфемізмів, які також представлені в газетних текстах. Л. П. Крисін виділяє чотири підгрупи у цій сфері: 1) фізіологія, 2) «непристойні» частини тіла, 3) відносини між статями та 4) хвороба, смерть, похорони. У нашому матеріалі представлені дві останні.

Так, у тексті статей знаходимо приклад використання евфемізму з категорії «відносини між статями»:

*What users enjoy most is ask and respond to questions during the **act**, and perform the kind of emotional work that sexual partners do [BBC, 2018].*

Евфемізм *act* використовується замість *copulation*, і відноситься до сфери «відносини між статями», оскільки ця тема є непристойною, незручною та використовувати пряме найменування не прийнято.

Те саме стосується і наступного евфемізму: *adult* вже з 1958 р. використовується у значенні «порнографічний» не лише в газетах, а й у рекламі, в мережі Інтернет і в повсякденному житті:

*Tech platforms the Apple App store and Google Play won't approve **adult** content, whether explicitly adult or simply erotic [BBC, 2018].*

Тема хвороби досить часто позначається евфемізмами, оскільки необхідно повідомляти, наприклад, про смертельні випадки, невиліковні захворювання тощо. Евфемізми дозволяють зробити подібні повідомлення більш відстороненими, завуальованими. Так, слово *condition* використовується для позначення великої кількості різних захворювань, вказуючи лише на «стан». Воно часто використовується в поєднанні *critical condition*, що означає "на межі смерті":

Six-month-old girl is in critical condition in hospital after being found with serious unexplained injuries at a house in Arbroath [BBC, 2018].

Смерть лякає багатьох, якщо не більшість людей у всьому світі, ще з давніх-давен ця тема була табуїзованою в суспільстві. Тенденція спостерігається і в наш час, як приклад можна навести таку назву: *body* замість *corpse* 'труп'

[Abbyu Lingvo Live], скорочення від *dead body*. Цей евфемізм часто трапляється в статтях, пов'язаних з кримінальною обстановкою чи нещасними випадками:

On 15 June 2016, two year-old boy was dragged to water by American Alligator in Orlando, Florida. About 18 hours later, the boy's "intact" body was discovered in the water near where he was taken[BBC, 2018].

Ще одним прикладом може бути слово *bury*, яке поступово переходить до класу стертих евфемізмів, оскільки його основне значення 'ховати, закопувати' тепер може бути передано лише з використанням додаткових слів/словосполучень, котрі мають таке значення. У інших випадках евфемізм використовується у значенні 'ховати'. Однак перше значення слова дозволяє використовувати його в якості евфемізму: під час похорон тіло закопують, що дозволяє використовувати слово *bury*, яке несе менш негативну конотацію у зв'язку з одним із його значень:

If a man dies, for example, his wife is required by tradition to sleep with Aniva before she can bury him [BBC, 2018].

Ці дві підгрупи особистих евфемізмів подані приблизно однаково в нашому матеріалі: в підгрупі «відносини між статями» було знайдено 5 евфемізмів, у підгрупі «хвороба, смерть, похорон» – 7. Відсутність прикладів вживання підгруп фізіології та «непристойних» частин тіла можна пояснити тим, що подібні теми зазвичай не висвітлюються в пресі, проте це не означає, що вони не використовуються у інших типах текстів. Аналіз словника евфемізмів показав, що однією з найевфемістичніших тем є тема, пов'язана з туалетом і фізичними відправленнями, яка і є «фізіологією», виділеною Л. П. Щурячим серед особистих евфемізмів.

У результаті класифікації знайдених евфемізмів було виявлено, що більшість, а саме 30 одиниць, відноситься до соціальних евфемізмів, серед яких найбільш широкою виявилася підгрупа дипломатії (13 одиниць), за нею слідує підгрупа «діяльність карного розшуку, армії та поліції» (7 одиниць), інші ж представлені двома-чотирма евфемізмами. Евфемізми сфери особистою життя також використовуються у новинних статтях BBC, але набагато рідше – 12

одиниць.

Слід зазначити, що жодна класифікація неспроможна охарактеризувати всі наявні евфемізми. У процесі характеристики евфемізмів відповідно з наявними класифікаціями 8 одиниць не вдалося віднести до жодної групи, наприклад, *cut-and-paste job* 'конінаст', *dead cat bounce* 'стрибок дохлий кішки' і *country sports* 'полювання'. Цей факт вказує на постійний розвиток евфемії, на появу нових сфер евфемізації, хоча основні непристойні, незручні теми-табу зберігаються.

2.2 Класифікація евфемізмів за способом їхнього утворення

Переклад евфемізмів тісно пов'язаний зі способами їхнього творення, оскільки при виборі відповідного евфемізму необхідно знайти одиницю, максимально близьку до оригіналу, що має таку саму функцію, але при цьому зрозумілу аудиторії, для якої призначений переклад. Якщо ж подібна одиниця відсутня у мові перекладу, її слід «створити», звертаючись до тих самих способів утворення евфемізмів. І, насамкінець, ми припускаємо, що спосіб перекладу евфемізмів залежатиме від способу його утворення.

Дотримуючись класифікації А. М. Кацева, ми розподілили всі евфемізми за трьома великими групами: запозичення, семантичні зрушення та зміна форми (звукова аналогія, негативна префіксація та скорочення).

1. Першу групу (запозичення) склало 7 одиниць: *agent*, *author*, *assault*, *chokey*, *courtesan*, *dependency* (у першому значенні), *discrimination*.

Основними джерелами запозичення евфемізмів є латинська та французька мови. Так, слова *agent*, *author* та *discrimination* були взяті з латинської мови. У етимологічному словнику англійської читаємо [Online etymology dictionary]:

Agent – late 15c., "one who acts," від Latin *agentem* (nominative *agens*) "effective, powerful".

Звідти ж дізнаємося, що значення "шпигун, секретний агент" з'явилося у цього слова лише в 20 столітті, через п'ять століть.

Евфемізм *discrimination* використовується в цьому значенні в американській англійській вже з 1866 р., але все ще в 21 столітті зберігає свою

основну функцію, хоча початково його значення було ширше: *'the making of distinctions, від Late Latin discriminationem (nominative discriminatio), noun of action from past participle stem of discriminare (see discriminate)'* [Online etymology dictionary]. Зараз воно сприймається у значенні «обмеження у правах, позбавлення рівноправності», як у наступному фрагменті газетного тексту:

*"Promotions are offered for various reasons, but never on the grounds of **discrimination** of race, colour or national origin"* [BBC, 2018].

Прикладом запозичення з французької мови служить евфемізм *courtesan*, який прийшов в англійську мову в 1540-х роках у значенні 'повія', і досі зберігає це значення:

*Pepys spotted the king's mistress, Lady Castlemaine, a beauty spot on his maid's face and sticking it on her own cheek. He decided that famous **courtesan** must have felt a pimple coming up* [BBC, 2018].

Є також і слова, походження яких залишається не зовсім зрозумілим, оскільки і в латинській, і у французькій мовах існували одиниці, які могли бути запозичені в англійську. Такими є *assault* ("attack physically," early 15c., від Middle French *asauter, assauter*, або від Vulgar Latin *assaltare) і *dependency* (латинська форма, що спочатку мала французьке закінчення *-ance*) [Online etymology dictionary].

Серед знайдених нами евфемізмів особливо цікавим є *chokey*, тому що він прийшов з хінді зі значенням 'customs or toll house'. Його значення однак сильно змінилося з моменту запозичення, і в сучасній англійській мові це евфемістичне найменування використовується замість *prison*:

*Normally, pop stars manage to keep out of prison, even though their behaviour might land mere mortals in the **chokey*** [BBC, 2018].

2. Наступний спосіб творення евфемізмів, що полягає в зміні форми, не дуже широко представлений серед мовних одиниць цього типу, використовуваних у пресі. Зі знайденого матеріалу лише два евфемізми можна віднести до цієї категорії: *body 'dead body'*, використовуване замість *corpse*, і *colour* – скорочення від *'colour of skin'*, що використовується для позначення

будь-якої раси. Останнє також є запозиченням (*early 13c.*, "skin color, complexion," *from Anglo-French culur, coulour, Old French color "color, complexion, appearance" (Modern French couleur), від Latin color "color of the skin"*) [Online etymology dictionary]. Евфемізм використовується у газетних текстах досить часто.

3. Самою чисельною групою виявилася категорія «семантичні зсуви» – 29 евфемізмів. Серед них більшість створена за принципом метафори, применшення і конкретизації (у термінології Б. Уоррен.).

Найбільш яскравим прикладом метафоризації можна назвати *bite the dust*. Перше вживання фрази трапляється у 1750 р. у творі шотландського поета Тобайаса Смоллетта у виразі: «*We made two of them bite the dust*». Пізніше воно було популяризовано в американських вестернах у 1930-х рр., в яких вершників скидали з коней на землю в пилюку [The free dictionary]. У пресі знаходимо приклад з іронічним відтінком:

*Unknown to them, they were chomped by a hungry chimp. By specialising with one hand, chimps become more dexterous, and more termites **bite the dust*** [BBC, 2018].

Применшення є частим способом утворення евфемізмів: негативний компонент, котрий автор прагне завуалювати, знижується до такого ступеня, що слово набуває прийняттого, не лякаючого сенсу і не викликає у реципієнта страху так, як пряме найменування. Слова *conflict* і *confrontation* використовуються в газетних текстах як евфемістичні найменування війни. Негативна конотація, що міститься у слові *war*, викликає асоціації з найстрашнішими у світі війнами, тоді як евфемізм згладжує це значення, не вказуючи на серйозність ситуації. Подібна заміна – улюблений спосіб журналістів вуалювати реальний стан, тому в пресі часто знаходимо приклади використання:

*Israel has bombed Iranian targets inside Syria - leading to fears **confrontations** between the 2 powerful arch-foes could get worse* [BBC, 2018].

Спосіб **конкретизації** також часто використовується під час творення

евфемізмів, однак під цим терміном, на відміну від української лінгвістичної традиції, розуміється використання слова з ширшим значенням, для розуміння сенсу якого потрібна конкретизація. До такого способу можна віднести такі евфемізми: *client, act, adult, arouse, assistance, condition* тощо. Простежимо процес конкретизації деяких із них.

Так, слово *assistance* у "Cambridge Dictionary" визначається як *'help'*. Для найбільш точного розуміння звернемося до дефініції слова *help 'to make it possible or easier for someone to do something, doing part of the work yourself or by providing advice, money, support, etc.'* Таким чином, це слово має дуже широке значення: від надання підтримки будь-кому до виконання частини роботи за когось. У цей спектр входить і фінансова допомога, але визначити це значення можна лише з контексту:

*The government may even provide financial **assistance**: state health insurance will pay for as many IVF cycles as needed to produce two babies [BBC, 2018].*

У цьому прикладі евфемізм використовується у значенні фінансової допомоги, що виключає будь-які сумніви з приводу значення слова – воно використовується саме в том сенсі, який описується в словники евфемізмів: *'a regular payment to poor from public funds'* [Holder, 2002, p. 14].

Значення слова *condition* – *'the particular state that something or someone is in'* [Cambridge dictionary] – не відображає значення *'an illness'*, яке дається в словнику евфемізмів [Holder, 2002, p. 79], однак хворобу, без сумніву, можна назвати 'станом', що вказує на більш широке значення лексеми *condition*. Ця мовна одиниця вже давно використовується у значенні захворювання, і така дефініція вже трапляється в тлумачних словниках англійської мови: *'any of different types of diseases'* [Oxford dictionary]. Так, у пресі знаходимо такий приклад:

*Six-month-old girl is in critical **condition** in hospital after being found with serious unexplained injuries at a house in Arbroath [BBC, 2018].*

Подібно попередньому вживанню евфемізм супроводжується визначенням, яке вказує на евфемістичне значення слова. Це поєднання *critical*

condition настільки вкоренилося у вжитку, що поступово переходить до класу кліше, а отже, набуває ще більш вуалювального характеру.

Наступний евфемізм, котрий ми проаналізуємо, це *arouse*. Його перше, денотативне значення – '*to cause someone to have a particular feeling*' [Cambridge Dictionary]. Однак в нижченаведеному контексті мається на увазі щось абсолютно конкретне:

Using porn makes it difficult for men in particular to get aroused when encountering the real thing, resulting in them becoming 'hopeless' in the bedroom [BBC, 2018].

Загалом, під класифікацію А. М. Кацева підійшло лише 38 евфемізмів з нашого корпусу. Інші були утворені іншими шляхами. Серед них можна виокремити ще дві групи: евфемізми, отримані шляхом словотвору та контамінації, та терміни, що перейшли до газетного дискурсу з інших сфер вживання.

Спосіб словотвору і контамінації можна проілюструвати такими евфемізмами, як *ceasefire* («від *cease* (v.) + *fire* (n.) в загальному розумінні, *cut-and-paste job* (*cut* і *paste* – комп'ютерні команди, що дозволяють користувачам пересувати відрізки тексту всередині документа або між декількома документами); на основі цього було створено евфемістичний вираз, що означає недбало складену з інших джерел доповідь [Словник комп'ютерного сленгу] і *deprived* (прислівник, утворений від дієслова *to deprive* 'позбавляти, забирати') [Cambridge Dictionary].

Підгрупа **термінів** виявилася досить широкою – 9 одиниць, в ній представлені такі сфери, як військова справа, економіка, інформатика та право. Так, в якості евфемізмів використовуються такі військові терміни, як *circular error probability*, *collateral damage* і *combat ineffective*, докладний опис яких здійснений у попередньому розділі.

Безліч термінів приходить зі сфери економіки. Наприклад, утворений на основі метафори евфемізм *dead cat bounce* застосовується по відношенню до різкого зростання ціни фінансового активу після періоду її суттєвого зниження,

зазвичай викликаного коротким покриттям позицій і який носить короткостроковий характері і не означає зміни тенденції зі зниження на підвищення курсу. Ще одним евфемізмом економічної сфери є слово *delaying* 'скорочення', котрий успоживається замість прямого найменування «звільнення працівників» [Економіка і право: словник-довідник]:

This huge redundancy programme is the first stage in good 'delaying' of management and administration [BBC, 2018].

Проаналізувавши методи творення нашого корпусу евфемізмів за класифікацією А. М. Кацева, було виявлено, що нині в повному обсязі евфемістичні одиниці можуть бути згруповані за виокремленими трьома групами. У зв'язку з тим, що серед евфемізмів, що не відповідають цій класифікації, можна виділити ще дві великі групи (див. вище), ми вважаємо за потрібне розширити класифікацію А. М. Кацева. Отже, ми класифікуємо п'ять способів утворення евфемізмів:

- 1) семантичні зрушення;
- 2) запозичення з іноземної мови;
- 3) запозичення з професійної сфери (терміни);
- 4) зміна форми (скорочення);
- 5) словотворення.

2.3 Способи та можливі труднощі передачі евфемізмів у текстах новин

Під час перекладу евфемізмів часто виникають труднощі, пов'язані з необхідністю передати не лише денотативне значення, а й зберегти їх основну функцію вуалювання, що не завжди можливо в зв'язку з відмінностями в лексичному значенні мови оригіналу і мови перекладу, а також культурними відмінностями. Однак це не означає, що переклад неможливий: перекладач приймає рішення щодо кожного конкретного вживання евфемізму і в залежності від мети перекладу та культури перекладної мови.

Основна складність перекладу евфемістичних найменувань полягає в ідентифікації евфемізму в тексті і його розумінні. Без цього перекладач не зможе

передати ні вихідне денотативне значення одиниці, ні її евфемістичну функцію.

Так, у наступному прикладі використовується евфемістичний вираз *day of action*, який дослівно перекладається як день дій:

*March was one of 12 rallies claimed to be “the largest ever pro-European **day of action**”* [BBC, 2018].

Проте дослівний переклад у цьому контексті неможливий, оскільки в українській мові це словосполучення має зовсім інший сенс: воно є коротким варіантом назви міжнародного дня дій проти ядерних випробувань [РІА Новини, 2018], що зовсім не вписується в контекст (стаття присвячена мітингу в Единбурзі на знак протесту проти виходу Великої Британії з ЄС).

Таким чином, необхідно насамперед уточити значення евфемізму: у словнику евфемізмів Р. Холдера воно має значення *'a politically motivated strike'* [Holder, 2002, p. 98]. Лише після визначення денотативної семантики можна розпочинати пошук еквівалента. Цей етап також може викликати деякі труднощі: словник українських евфемізмів не дає одиниць, які мають подібне значення, а в українських статтях на цю тему здебільшого використовуються прямі найменування: *день страйку*. Щоб додати певну метафоричність, слово *день* можна замінити на *епізод*. Однак таке словосполучення не є узуальним і може стати лише оказіональним евфемізмом. Можливий і інший варіант перекладу – *здобуття*. У тлумачному словнику С. І. Ожегова знаходимо таку дефініцію *'те, що сталося, те чи інше значне явище, факт суспільного, особистого життя'* [Ожегов, 2013]. Це значення співвідноситься з одним із значень слова *action* *'a thing done; an act'* [Oxford dictionary], а також має додатковий зміст *'значущий факт суспільного життя'*, який необхідний для передачі вихідного евфемізму. Таким чином, ця пропозиція може бути переведена таким чином:

*Цей марш став одним з дванадцяти мітингів по всьому Сполученому Королівству, будучи частиною того, що організатори оголосили як «найбільше проєвропейське **здобуття**».*

Труднощі з ідентифікацією евфемізмів можуть виникнути з одиницями, значення яких не вмотивовано їхнім лексичним складом і визначається

екстралінгвістичним контекстом. Для правильного перекладу таких одиниць перекладачеві необхідно мати необхідні фонові знання. Звернемося до такого прикладу, знайденого нами на сайті BBC. Ця цитата описує дії організації, яка спочатку погодилася дати свідчення, а потім перед слуханням змінила своє рішення, пояснивши це тим, що їм необхідно проконсультуватися з поліцією перед тим, як розголошувати інформацію. Такий вчинок піддався критиці:

"To come in here два weeks ago and say: 'We're going to co-operate,' and then to try and then try and close the investigation down with this type of 'dear John' letter, 'please go away,' is stinking," he added [BBC, 2018].

У реченні вжито евфемізм *dear John*, при першому прочитанні якого практично неможливо зрозуміти ні його сенс, ні евфемістичну функцію. Не знаючи, що цей вираз є евфемізмом, перекладач може зробити помилку та не передати закладений автором тексту сенс. Для уточнення значення виразу необхідно звернутися до словника. У словнику евфемізмів знаходимо таке визначення *'the ending by a woman of an engagement or marriage'* [Holder, 2002, p. 99]. У перекладному словнику "Abbyu Lingvo Live" читаємо: «Дорогий Джон» (лист солдату від жінки з проханням про розлучення, розрив відносин). Однак використання такого перекладу не є вмотивованим. Подібна фраза не викликає в українського реципієнта тих самих асоціацій. Однак після виходу у світ фільму під назвою «Дорогий Джон» (Dear John) фраза набуває поширення, у зв'язку з чим у перекладі можна застосувати кальку вихідного словосполучення з алюзією на фільм, а також надати перекладацький коментар, що пояснює сенс висловлювання.

У цьому випадку можливий також прийом експлікації *«лист, який зазвичай пишуть при розлученні»*. Але при цьому евфемістична функція зникає, а речення виходить громіздким.

Нам треба поговорити – фраза, яку можна часто почути на початку розмови про закінчення відносин. Цей вираз може зіграти роль оказіонального евфемізму, оскільки заснований на подібній метафорі: початок листа – початок розмови.

Жоден із зазначених способів перекладу не підходить, тому останнім варіантом залишається використання одиниці з менш вираженою евфемістичною функцією. Можливим варіантом може стати фраза *все скінчено*, яка також використовується при розриві стосунків, але описує ситуацію більш конкретно і прямо:

Прийти сюди два тижні тому і заявити: «Ми збираємося співпрацювати», після чого намагатися і намагатися, а потім закрити розслідування зі словами «Усе закінчено», "будь ласка йдіть» - це огидно, сказав він.

Ще однією проблемою може стати нерозуміння евфемістичної сутності слова або виразу. Таке трапляється з одиницями, що використовуються в якості евфемізмів настільки довго, що вже не сприймаються як справжні евфемізми, що, однак, не лишає їх евфемістичної функції, а іноді навпаки перебільшує її, адже читач не звертає великої уваги на звичне формулювання, лише «пробігаючи» по ньому очима. Водночас, не усвідомлюючи цієї функції перекладач не зможе передати необхідний відтінок значення і, можливо, привнесе негативну конотацію в текст. Розглянемо кілька прикладів таких евфемізмів.

Основне значення слова *disability* – *'an illness, injury, or condition that makes it difficult for someone to do the things that other people do'* [Cambridge dictionary]. Подібне знаходимо і в словнику евфемізмів *'a limiting mental or physical condition'* [Holder, 2002, p. 106]. Це найменування давно прийнято використовувати замість таких одиниць, як *invalid* і *handicapped person*. У словнику "The Russian-English Dictionary: the American edition" біля *disabled person* навіть є позначка «політкоректна форма». Все це доводить, що евфемізм щільно вкоренився в мові та свідомості носіїв мови, а отже, існує ймовірність не помітити його в процесі перекладу. Однак після розпізнавання евфемістичної функції проблем з перекладом зазвичай не виникає, оскільки ця тема актуальна в різних країнах та культурах, і в лексичному значенні в українській мові є свій політично-коректний термін *обмежені можливості*, зафіксований як евфемізм з кінця 20 століття [Сенічкіна, 2008, с. 381]. Переклад наступного уривка міг би бути досить

негативним, якщо б як відповідник було обрано такі слова, як *інвалід*, *неповноцінний*:

Згідно «Дісабіліті Вейлз», люди з **обмеженими можливостями** зстраждають від скорочення маршрутів громадського транспорту та нестачі адаптованих таксі.

Як ще один приклад можна навести евфемізм *assault*, одне зі словникових значень якого також збігається з евфемістичною *'to attack sexually'*. Визначити денотативне значення не складно, а у двомовному перекладному словнику навіть дається позначка «евф.» та переклад до нього *'згвалтувати'* [The Universal Dictionary]. Однак ця мовна одиниця, хоч і дається як переклад до евфемізму, за своєю суттю евфемізмом не є і несе відкриту негативну конотацію, що не дозволяє використовувати її як еквівалент. У наступній статті про посмертне донорство сперми перекладач знаходить рішення:

*The article concluded that doctors “must find the courage to say no to **assaulting vulnerable, brain dead patients**”* [BBC, 2018].

У статті робився висновок, що лікарям «необхідно зібратися з духом і сказати рішуче «ні» спробам **зловживати становищем** вразливих пацієнтів, чий мозок вже припинив функціонувати».

Евфемізм вживається дещо метафорично, однак вуалює основний компонент значення. Переклад словосполученням *зловжити становищем* має своє обґрунтування. У словнику бізнес-термінів *зловживання* визначається як *'порушення закону, що складається у незаконному, злочинному використанні своїх прав, можливостей'* [Словник бізнес-термінів]. У цьому випадку спосіб опису ситуації у двох мовах дещо відрізняється, і переклад здійснюється за допомогою генералізації, проте сама ситуація та евфемістичний компонент значення зберігається, що робить переклад вдалим.

У зв'язку з відмінністю культур іноді сфери евфемізації не збігаються, і перекладач стикається з проблемою відсутності вдалої одиниці в мові перекладу, яка могла б передати характер вуалювання. Виникає справедливе питання, чи

потрібно взагалі в такому випадку намагатися зберегти евфемістичну функцію, адже використання прямого найменування в мові перекладу не буде сприйматися як негативне, непристойне чи недоречне. Розглянемо наступний приклад:

Although St Lucia is the main English colony, French people lived there from 17th century [BBC, 2018].

У цьому реченні використаний евфемізм *colony* зі значенням *'a country or area controlled in an official, political way by a more powerful country'* [Cambridge dictionary]. Те, що Англія в минулому мала велику кількість колоній, є загальновідомим фактом. Відомо також і суперечливе ставлення спільноти до колоній та країн-колонізаторів: незважаючи на ідею англійців про колонії як «можливості нести в світ добре (моральне) правління», за словами Кетрін Тідрек [Цит. по Саркісянц, 2003, с. 9], багато хто сприймає колонізаторів як держави, які вважають себе вищими за інших. Не дивно, що ця тема стає незручною для англійців і піддається евфемізації.

Водночас в Україні ця проблема не така актуальна, потреба евфемістично говорити про колонії практично відсутня, оскільки це не є частиною нашої історії. Саме слово *колонія* присутнє у словнику евфемізмів Є. П. Сенічкіної, але зовсім в іншому його значенні *'в'язниця, місце відбування призначеного судом терміну покарання для ув'язнених'* [Сенічкіна, 2008, с. 158]. Скориставшись газетним підкорпусом у Національному корпусі української мови, з'ясуємо, що лише три з 30 знайдених лексем несуть необхідний нам сенс *'залежна територія*». Інші ж здебільшого використані в словосполученнях типу *колонія суворого режиму*.

Зовсім опустити переклад слова в контексті неможливо і було б неправильним, тому доцільним в цьому випадку вважається використання найбільш близької, схожої одиниці. У одному з своїх значень *колонія* визначається як країна, позбавлена самостійності, що перебуває під владою іноземної держави (метрополії) [Кузнєцов, 2000, с. 441], що дозволяє зупинитися на цьому варіанті перекладу за допомогою використання варіантної відповідності:

Хоча Сент-Люсія є колишньою британською колонією, французи оселилися там у 17 столітті.

На відміну від попередніх прикладів, де основними труднощами були незнання культурних відмінностей, в наступних вживаннях евфемізмів зачіпаються універсальні для багатьох країн теми табу. При перекладі подібних евфемістичних найменувань з'являється менше труднощів.

Так, слово *adult* в значенні '*pornographic*' [Holder, 2002, p. 5] в наступному уривку легко перекладається на українську за допомогою еквівалентної лексичної відповідності:

*Tech platforms such as the Apple App store and Google Play won't approve **adult** content, whether explicitly adult or simply erotic* [BBC, 2018].

Сховища мобільних додатків Apple App Store та Google Play не поширюють продукцію для дорослих, будь вона відверто порнографічною чи просто еротичною.

Значення слова *дорослий* в тлумачному словнику української мови визначається як '*1. досяг зрілого віку, повної зрілості; 2. призначений для таких людей*' [Кузнєцов, 2000, з. 127]. Подібно до англійської лексеми *adult* слово використовується в якості евфемізму до *порнографічний*.

Латинська є джерелом походження як англійських, і українських слів, у зв'язку з цим у мовах трапляються подібні за формою і значенням одиниці. При перекладі подібних одиниць, що прийшли в мову з латини, зазвичай найкращим рішенням стає вибір одиниці зі схожим походженням. Так, слова *conflict* і *confrontation* використовується в англійській мові як евфемізм до *war*. Те ж саме спостерігається і в українській мові, в словнику евфемізмів знаходимо схожі одиниці та дефініції:

Конфлікт – локальна війна, «зіткнення (часто озброєне) між різними державами, народами, громадськими групами» [Сенічкіна, 2008, с. 162].

Конфронтація – протистояння, зокрема із застосуванням зброї. [Сенічкіна, 2008, с. 162].

Таким чином, евфемізми в наступних уривках з статей BBC за допомогою

використання еквівалентних лексичних відповідностей без особливих зусиль перекладаються українською мовою:

Conflict between Eritrea and Ethiopia left tens of thousands dead or injured in the space of just two years [BBC, 2018].

Конфлікт між Еритреєю та Ефіопією залишив по собі десятки тисяч убитих або поранених лише за два роки.

*Israel has bombed Iranian targets inside Syria - leading to fears **confrontations** between the 2 powerful arch-foes could get worse* [BBC, 2018].

Ізраїль наніс бомбові удари по іранським цілям в Сирії, що призвело до побоювання посилення **конфронтації** між двома заклятими ворогами.

Однак навіть з подібними сферами евфемізації не завжди процес перекладу виявляється таким легким. Так, вираз *community relations* зі значенням 'social tension between those of a different racial background' [Holder, 2002, p. 77] дослівно буде перекладатися як *громадські стосунки*. Подібний переклад має місце бути, у «Великому Енциклопедичному словнику» знаходимо таке визначення словосполучення «*різноманітні зв'язки між соціальними групами, націями, релігійними громадами, а також усередині них у процесі їхньої економічної, соціальної, політичної, культурної та ін. діяльності*»; мають значний вплив на особисті стосунки людей, пов'язаних безпосередніми контактами' [Великий Енциклопедичний словник].

Однак воно не відображає значення стосунків між різними расами і, як показав аналіз контекстів, використовується в пресі у своєму загальному значенні і не виконує евфемістичну функцію в українській мові. Словник евфемізмів української мови не дає варіантів для позначення подібного явища, тому необхідно звернутися до визначення *community relations*, надане в словнику Р. Холдера: ключовими словами значення у словниковій статті є *tension* 'напруженість' і *different racial background* 'різна расова приналежність». Передача евфемізму шляхом конкретизації може зменшувати його евфемістичну функцію, однак знову звернувшись до сайту новин, з'ясуємо, що вираз *расова напруженість* використовується в українській пресі, що означає, що такий

переклад можливий:

*Independent adviser Maurice Deveney on BBC Radio Foyle said that Mr. McHugh damaged **community relations*** [BBC, 2018]

*Незалежний радник Моріс Девеней повідомив BBC Radio Foyle, що містер Мак Хью посилив **расову напруженість**.*

Ідеальним варіантом перекладу евфемізму можна назвати такий, за якого евфемістична одиниця перекладається схожою за способом формування і вживання евфемістичною одиницею мови перекладу. Однак не завжди евфемізми, зафіксовані у словнику, можуть бути адекватним перекладом оригіналу. Наведемо кілька прикладів, що ілюструють цю ситуацію.

HM Inspectorate of Probation operates 152 youth offending teams in England and Wales, and supervises young people between ages of 10 and 18 who have come to the attention of the police, or have been sentenced by a court [BBC, 2018].

У запропонованому фрагменті трапляється евфемізм *come to the attention of the police* з евфемістичним значенням 'to be a habitual criminal' [Holder, 2002, p. 75]. У словнику евфемізмів знаходимо такі одиниці, що описують схожу денотативну ситуацію:

«Група соціального ризику – малолітні злочинці. Соц. евф., фікс. як евф. з ХХ ст. (Гатін = Евф.)» [Сенічкіна, 2008, с. 102].

«Делінквент – злочинець, бунтівник. фр. delinquant < лат. delinquentia - провина, гріх» [Сенчкіна, 2008, с. 107].

Однак ні те, ні інше не може бути використано в цьому контексті, оскільки *делінквент* не зовсім підходить і є застарілим евфемізмом, а *група соціального ризику* у пресі використовується стосовно не лише злочинців, а й інвалідів, жертв насильства тощо. До того ж, головним словом у вихідній одиниці є дієслово, тоді як українські евфемізми є іменником.

У цьому випадку не вдасться використати евфемістичний переклад: найближча відповідність до *habitual criminal* це *затятий злочинець*, однак цей вираз не несе евфемістичну функцію, а навпаки надає негативної конотації.

В українській мові є усталене кліше, використовуване в офіційних

документах у юридичній сфері – *постановка на облік (у поліцію, комісію у справах неповнолітніх)*. Неповнолітніх ставлять на облік за різного роду провини, проте підстави мають бути вагомими, оскільки одинична і не особливо серйозна провини не є приводом для постановки на облік [Кримінальний юрист, 2018]. Це є загальноживаним виразом, що підтверджує пошук по сайтам новин. Крім того, одним із варіантів утворення евфемізмів є запозичення з певної професійної сфери, чим і характеризується цей вираз. Денотативна ситуація, описувана двома евфемізмами: *come to the attention of the police* та *ставити на облік в поліції* - зберігається, змінюється лише спосіб її опису та застосовується прийом модуляції (причина замінюється на наслідок). Все це дозволяє нам сказати, що подібний переклад є адекватним і найбільш відповідним у цьому контексті:

Інспекція з нагляду за умовно звільненими працює зі 152 групами з питань молодіжної злочинності в Англії та в Уельсі та здійснює контроль над молодими людьми від 10 до 18 років, що стоять на обліку в поліції, або засудженими судом певною мірою покарання.

Розглянемо англійський евфемізм *chokey*, який визначається у словнику Р. Холдера як *'a prison'* [Holder, 2002, с. 64] У словнику Є. П. Сенічкіної надано 16 схожих із цим евфемізмом одиниць, проте при перекладі статті жодна не може бути вжитою. У «Oxford dictionary» знаходимо позначки до слова *"dated"*, *"informal"*; при перекладі на це також слід звернути увагу.

У словнику евфемізмів до слова «в'язниця» зафіксовано велику кількість можливих замінних одиниць, серед них такі аббревіатури, як *ВТК (виправно-трудова колонія)*, *ВТТ (виправно-трудова табір)*, *ВТУ (виправно-трудова установа)*, а також евфемізми, засновані на семантичному зсуві, наприклад, *місця не настільки віддалені, небо в клітину, казенні хліба*, і такі терміни, як, наприклад, *місця позбавлення волі* [Сенічкіна, 2008, с. 149, 150, 195, 196, 230]. Жоден з них не підходить для перекладу *chokey* за стилем і сферою використання: терміни і аббревіатури надто формальні, а евфемізми, засновані на метафорі, не відповідають газетному стилю та контексту.

У подібному випадку найкращим рішенням буде звернутися до всіх можливих найменувань денотата в українській мові. Так, під час дослідження статей на сайті української газети на подібну тему було знайдено варіант найменування «в'язниці» за *гратами*, який хоч і не є застарілим, на відміну від *chokey*, але подібно до нього неформальний і використовується в пресі. Метафоричність у цьому випадку не відіграє великої ролі, оскільки вираз загальноновживаний і не приваблює до собі великої уваги, через що евфемістична функція зберігається. Так, аналізований евфемізм може бути перекладений за допомогою контекстної лексичної відповідності.

Normally, pop stars manage to keep out of prison, even though their behaviour might land mere mortals in the chokey [BBC, 2018].

Зазвичай поп-зірки не потрапляють до в'язниці, хоча прості смертні за подібну поведінку виявилися б за гратами.

Останнє, на що хотілося б звернути увагу, це переклад евфемізмів-термінів. Під час роботи з цими одиницями, насамперед, необхідно з'ясувати сферу, з якої прийшов термін, потім з'ясувати його значення та, нарешті, підібрати відповідний термін у мові перекладу. Так як найчастіше терміни є кальками або мають еквівалентну лексичну відповідність, особливих труднощів на цьому етапі не виникає.

Так, до евфемізму *circular error probability* зі значенням *'the extent to which ordnance will miss the target'* [Holder, 2002, p. 65]) *cut-and-paste job* означає *'a report sloppily prepared from various sources'* [Holder, 2002, p. 94]. В українській мові подібний метод виконання роботи прийнято називати англійськими найменуваннями і за функцією «*вирізати – вставити*», або «*скопіювати – вставити*», що не змінює суті. У результаті цих змін евфемізм перекладається як *копіпаст*. Такий варіант є загальноновживаним і трапляється в українських газетних текстах.

Таким чином, труднощі перекладу евфемізмів можуть виникати на різних етапах: при ідентифікації, при визначенні значення та евфемістичній сутності слова або виразу, на етапі вибору відповідного за значенням та стилістикою

відповідності, в т.ч. за відсутності необхідного евфемізму в мові перекладу та при перекладі термінів.

Винятком стали лише евфемістичні одиниці, запозичені з професійних сфер, при перекладі яких використовуються калькування та перекладацьке транскрибування і транслітерація. Спостерігається також тенденція використання еквівалентної чи варіантної лексичної відповідності в тому випадку, якщо вихідна одиниця і її відповідник мають подібні функції та методи вживання у двох мовах. При перекладі усталених евфемізмів самим правильним рішенням є підбір також усталеного політично-коректного терміна. В окремих випадках можлива конкретизація, за якої функція евфемізації зменшується, а також використання кліше і зміна способу опису ситуації на звичний варіант у мові перекладу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У цьому розділі було проведено аналіз функціонування виділених нами евфемізмів (50 одиниць) в статтях новин інтернет-видань BBC. Було показано, що евфемізми є важливою частиною сучасного газетного дискурсу і використовуються з різними цілями: вуалювання неприємної інформації, приховування правди, створення комфортної комунікативної атмосфери та ін. При цьому було виявлено, що в газетному дискурсі використовуються як соціальні евфемізми (30 одиниць), що належать до сфери громадської життя, так і особисті евфемізми (12 одиниць), що зачіпають теми стосунків між статями та хвороби, смерті, похорону. Крім цього, серед виявлених евфемізмів виявилися й ті, що не підійшли під класифікацію, що використовується (8 одиниць), що говорить про те, що теми і сфери евфемізації з часом змінюються і розширюються.

Були досліджені способи утворення виділених нами евфемізмів, в результаті чого була виопрацювана класифікація, що покриває більшість евфемізмів. До неї входять такі способи, як: запозичення з іноземної мови, запозичення з професійної сфери, семантичні зсуви, зміна форми (скорочення) та

словотворення. Дослідження виявило, що найпродуктивнішим способом формування евфемізмів є семантичні зсуви (28 одиниць). Запозичення з іноземної мови професійних сфер використовуються як евфемізми практично однаково часто (7 і 8 відповідно). Словотвір і скорочення виявилися самими нечисленними групами (4 і 2 відповідно).

У останньому підрозділі цього розділу було виявлено основні труднощі перекладу евфемізмів: ідентифікація евфемізму в тексті, визначення його значення і підбір відповідника. Було виявлено, що:

1. Проблеми з ідентифікацією евфемізму виникають у разі, коли вихідна одиниця вкоренилася у мові настільки, що найчастіше використовується лише у евфемістичному значенні;

2. Процес визначення значення викликає труднощі, якщо вихідна одиниця утворена шляхом метафоризації, а також у том випадку, якщо значення евфемізму зумовлено екстралінгвістичними факторами;

3. Проблема відсутності необхідної евфемістичної одиниці в мові перекладу виникає при відмінності сфер евфемізації в різних мовах;

4. Не завжди лексична словникова відповідність мож бути використана як переклад евфемізму, оскільки значення та способи вживання перекладеної одиниці можуть не збігатися з евфемістичним значенням одиниці в оригіналі;

5. Евфемізми, зафіксовані у спеціалізованих словниках, не завжди можуть ставати адекватним еквівалентом оригіналу в зв'язку з різними стилістичними характеристиками;

6. При перекладі евфемізмів-термінів особливо важливо встановлення точного значення і сфери запозичення; при перекладі таких евфемізмів часто використовуються кальки та перекладацьке транскрибування чи транслітерація.

Крім того, були виявлені можливі способи перекладу евфемізмів, серед яких калькування, перекладацьке транскрибування та транслітерація, використання еквівалентного або варіантного лексичного відповідника, кліше, прийом конкретизації, підбір політично-коректного терміна та зміна способу опису ситуації.

ВИСНОВКИ

У цій роботі було розглянуто особливості функціонування евфемізмів в англomовної пресі на матеріалі новинних статей BBC, методи передачі евфемізмів українською мовою та проблеми їх перекладу.

Незважаючи на активне вивчення евфемії, це явище потребує подальшого дослідження задля уможливлення створення єдиної теоретичної основи. Наразі евфемізми розглядаються в рамках таких лінгвістичних сфер, як когнітивна лінгвістика, лінгвопрагматика, стилістика, лексикографія тощо. Найбільшого поширення вивчення евфемізмів отримало у соціолінгвістиці, яка пов'язує це явище з «табу» та «політкоректністю».

У першому розділі цієї роботи було досліджено різні підходи до визначення евфемізмів, розглянуті класифікації евфемізмів, функції евфемістичних одиниць у пресі, а також було зроблено спробу узагальнити проблеми, що виникають при перекладі евфемізмів, та способи їх передачі.

У цій роботі ми спиралися на таке визначення евфемізмів: це спосіб непрямого перейменування предмета чи явища з негативною конотацією. А сам процес евфемізації сприймається як багатоаспектне, динамічне явище.

Критичний аналіз літератури з цієї тематики показав, що евфемізми можуть бути класифіковані згідно з різними принципами, в т.ч. за мотивацією, семантикою, вживаністю, темами евфемізації, та способів формування. Найбільш важливими для цього дослідження виявилися:

1) класифікація евфемізмів Л. П. Крисіна, котрий виділив особисті та соціальні евфемізми залежно від сфери використання та розділив їх надалі на підгрупи, сформовані за семантичними полями;

2) класифікація А. М. Кацева за способом утворення евфемізмів, яка дозволяє описати більшу кількість евфемістичних одиниць і включає в себе такі класи: семантичні зсуви, зміна форми та запозичення.

У газетному дискурсі евфемізми використовуються часто, виконуючи різні функції. Евфемія може бути використана з метою виправдати події, що відображаються, відобразити оцінку автором описуваної ситуації, привернути

увагу до обговорюваної теми, створити комунікативний комфорт і уникнути незручної правди.

Було зазначено, що на вибір способу перекладу впливає наявність відповідної мовної одиниці в мові перекладу і близькість емоційно-експресивного забарвлення слова. Переклад було запропоновано ґрунтувати на механізмі, виробленому Н. К. Гарбовським, спрямованому на пошук найбільш точного еквівалента, що описує подібну ситуацію і не відрізнявся за стилістичним забарвленням.

Друга частина нашої роботи була присвячена аналізу виділених у процесі пошуку на сайті BBC News евфемізмів. У першу чергу знайдені евфемістичні найменування (50 одиниць) були класифіковані з опорою на роботу Л. П. Крисіна. Виявилось, що у газетному дискурсі частіше використовуються евфемізми соціальної сфери (30 одиниць). Евфемізми особистої сфери, однак, також представлені в пресі (12 одиниць). Решта 8 евфемізмів не підійшли під класифікацію, що вказує на зміну сфер, що піддаються евфемізації.

На цьому етапі були виявлені такі основні функції евфемізмів в новинних статтях: вуалювання поганих новин, применшення негативної конотації, уникнення комунікативного дискомфорту, непряме найменування непристойного та лякаючого. Дослідження способів формування евфемізмів виявило, що найбільш продуктивним з них є спосіб семантичних зсувів (28 одиниць), який включає в себе різного роду зміни, такі, як метафоризація, конкретизація, применшення та ін. Запозичення з іноземної мови та професійної сфери використовуються часто (7 та 8 одиниць відповідно), водночас зміна форми і словотворення практично не представлені серед знайдених евфемізмів (2 та 4 відповідно).

Зрештою, в цій роботі було виявлено труднощі перекладу евфемізмів. По-перше, складність може виникнути на етапі ідентифікації евфемізму, що, здебільшого, відбувається з евфемізмами, що не сприймаються в якості одиниць пом'якшеного найменування. По-друге, важким може виявитися процес визначення значення евфемізмів, утворених на основі метафори або пов'язаних з

екстралінгвістичними факторами. На етапі підбору відповідників також виникають труднощі, пов'язані з відсутністю відповідної евфемістичної одиниці у мові перекладу, різницею у вживанні та стилістиці евфемізмів двох мов.

Аналіз перекладів евфемізмів в контексті статей новин показав, що в більшості випадків вибір способу перекладу не залежав від способу утворення вихідного евфемізму, закономірність була виявлена лише в перекладі евфемізмів-термінів, які перекладаються калькуванням та перекладацьким транскрибуванням і транслітерацією. Інші способи передавання евфемізмів включають в себе підбір лексичного відповідника, використання політично-коректного терміна, конкретизації.

Перспективою дослідження в цій галузі може стати подальше вивчення евфемізмів у пресі на основі більшого корпусу одиниць, у тому числі в порівняльному аспекті (матеріалі різних мов), адже сфери евфемізації можуть бути відмінними в різних культурах. Крім того, інтерес являє собою вивчення оказіональних евфемізмів, не зафіксованих у словниках, та їхнє функціонування в газетному дискурсі, а також виявлення способів передачі евфемізації.

Я, Федосова Богдана Дмитрівна, своїм підписом засвідчую, що моя кваліфікаційна робота «Особливості перекладу політичних евфемізмів (на основі матеріалів новинних статей ВВС)» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалася принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

Підпис

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсентьева Е. Ф. Словники евфемізмів: загальні принципи складання та представленість у них фразеологічного фонду англійської мови // Вчені Харківського Гуманітарного Університету «Народна українська академія», 2010. № 6. С. 61-69.
2. Баскова Ю. З. Евфемізми як засіб маніпулювання мовою ЗМІ: автореф. дис. ... канд. філол. наук /Ю. С. Баскова. Київ, 2006. 16 с.
3. Бойко Т. В. Евфемія та дисфемія в газетному тексті: автореф. дис. ... канд. філол. наук/Т. В. Бойко. Харків, 2006. 20 с.
4. Болінджер Д. Істина проблема лінгвістична // Мова та моделювання соціальної взаємодії / за ред. В. В. Петрова. Київ., 1987. С. 23-44.
5. Бродський М. Ю. Політичний дискурс і переклад // Політична лінгвістика, 2011. №. 1. С. 103-111.
6. Гарбовський Н. К. Теорія перекладу. Київ, 2004. 544 с.
7. Горбачова О. А. Особливості перекладу евфемізмів (за матеріалами художньої літератури та мови ЗМІ) // Конференціум АСОУ : зб. наук. тр. та матеріалів наук.-практ. конф. Одеса, 2016. С. 416-422.
8. Кацев А. М. Мовне табу і евфемія : навч. література до спецкурсу. Львів: ЛДП, 1988. 79 с.
9. Кіпрська Є. В. Політичні евфемізми як засіб вуалювання дійсності в ЗМІ (на прикладі конфлікту в Іраку 2003-2004рр.): автореф. дис. ... канд. філол. наук/Є. В. Кіпрська. Харків, 2005. 19 с.
10. Ковшова М. Л. Семантика та прагматика евфемізмів. Одеса, 2007. 320 с.
15. Нікітіна І. Н. Формальні способи формування евфемізмів в англійській мові / Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського, 2009. Т. 44, №. 10. С. 123-127.
16. Пауль Г. Принципи історії мови. Київ: Вид-во іноземн. літ., 1960. 500 с.

17. Попова К. В. Переклад евфемізмів у ЗМІ. Актуальні питання філологічної науки XXI століття. Кривий Ріг, 2014. С. 218-221.
18. Саркісянц М. Англійське коріння німецького фашизму: від британської до австро-баварської «раси панів» /Пер. з нім. М. Некрасова. Київ, 2003. 400 с.
19. Скребнєв Ю. М. Основи стилістики англійської мови. Харків, 2003. 168 с.
20. Темірбаєва Є. К. Політичні евфемізми в мовній комунікації США: автореф. дис. канд. філол. наук / Є. К. Темірбаєва. Київ, 1992. 20 с.
21. Торопцева Є. Н. Евфемістичні найменування в аспекти мови, історії та культури: автореф. дис. канд. філол. наук. / Є. Н. Торопцева. Харків, 2003. 193 с.
22. Туліна Є. В. Тенденції перекладу військово-політичних евфемізмів. Стратегічні напрями розвитку науки, освіти, технологій: зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. Дніпро, 2018. С. 155-170.
23. Enright D. J. Fair of Speech: The Uses of Euphemism. Oxford: Oxford Univ. Press, 1985. 225 p.
24. Enright D. J. In Other Words. The Meanings and Memoirs of Euphemisms. - L.: Michael O'Mara Books, Ltd., 2005. 160 p.
25. Grice P. Logic and conversation // Syntax and semantics / ed. by P. Cole, J. Morgan. New York : Academic Press. 1975. Vol. 3 : Speech Acts. P. 41-58.
26. Leech G. N. Principles of pragmatics. London ; New York : Longman, 1983. 250 p.
27. Linfoot-Ham K. Linguistic euphemism: Diachronic study of euphemism formation // Journal of Language and Linguistics. 2005. Т. 4, №. 2. P. 227-263.
28. Neaman J. S. Kind Words: A Thesaurus of Euphemisms / J. S. Neaman, C. G. Silver. New York: Avon Books, 1990. 406 p.
29. Warren B. What Euphemisms Tell Us about the Interpretation of Words. // Studia Linguistica. 1992. Vol. 46. P. 128-172.
30. Weigand E. Misunderstanding: the standard case // Journal of pragmatics. 1999. Vol. 7, №2. P. 763—765.

31. Werth P. Text worlds: representing conceptual space in discourse. London : Longman, 1999. 390 p.
32. Wierzbicka A. Emotions across languages and cultures: diversity and universality. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. P. 285—319.
33. Wildgen W. The evolution of human language: scenarios, principles and cultural dynamics (advances in consciousness research). Bremen : John Benjamins Publishing Company, 2004. 252 p.
34. Wittgenstein L. Philosophical Investigations. Oxford : Basil Blackwell, 1978. 259 p.
35. Wunderlich D. Methodological remarks on speech act theory // Speech act theory and pragmatics. Dordrecht etc., 1980. P. 291—312.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

36. Англо-української словник нормативно-технічної термінології [Електронний ресурс]. - Електрон. дано. - [Б. м.], 2015 року. - URL: https://normative_en_ua.academic.ru/94761/ (Дата звернення 18.05.2021).
37. Арапова Н. З. Евфемізми // Вільний енциклопедичний словник: Мовознавство. Київ, 1998. С. 590.
38. Ахманова О. З. Евфемізм [Електронний ресурс] // Словник лінгвістичних термінів. - М., 1969.
39. Кураков Л. П. Економіка і право: словник-довідник / Л. П. Кураков, В. Л. Кураков, А. Л. Кураков. Київ, 2004. 1072 с.
40. Abbyu Lingvo Live [Electronic resource]. Electronic data. - [S. l., sa]. URL: <https://www.lingvolive.com/> (access date: 07.06.2021).
41. Cambridge Dictionary [Electronic resource]. - Electronic data. - Cambridge, 2018 року. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/> (access date: 03.06.2021).
42. Collins English dictionary / editors: J. Crozier, A. Grandison, C. McKeown, E. Summers, P. Weber. Glasgow : HarperCollins Publishers, 2008. 1040 p.

43. Dictionary of language and linguistics / R. R. K. Hartmann, F. C. Stork. London : Applied Science Publishers, 1972. 302 p.
44. Holder R.W. Dictionary of Euphemisms. New York: Oxford University Press Ink., 2002. 501 p.
45. Hugh R. A Dictionary of Euphemisms. New York: Crown Publishers, Inc., 1981. 312 p.
46. Merriam Webster [Electronic resource]. - Electronic data. - [S. 1.], 2021. – URL:<https://www.merriam-webster.com/>(access date: 10.05.2021).
47. Online etymology dictionary [Electronic resource]. - Electronic data. - [S. 1.], 2022. – URL:<https://www.etymonline.com/>(access date: 14.06.2022).
48. Oxford Dictionary [Electronic resource]. Electronic data. Oxford, 2021. - URL:<https://en.oxforddictionaries.com/>(access date: 08.06.2021).
49. The free dictionary [Electronic resource]. Electronic data. [S. 1.], 2021. – URL:<https://idioms.thefreedictionary.com/>(access date: 12.06.2021).

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

50. BBC [Electronic resource]. - Electronic data. - [S. 1.], 2021. – URL: <http://www.bbc.com/>(access date: 25.05.2021).

SUMMARY

In the modern world, it is customary to discuss socially significant events in different parts of the planet. Everything is talked about on the streets, in personal conversations, written on the Internet and, of course, printed in newspapers. It is difficult to imagine a world in which all mass media would disappear, because it is the main source of knowledge about the environment. People want to know everything that is happening on the planet, both good and bad, and often the 'negative' news comes to the fore and is covered in much more detail.

At the same time, it is not accepted to directly discuss the number of victims of any event or such social problems as, for example, racial or gender discrimination in the press. In order to soften the presented information with a negative meaning, the press often uses softened names – euphemisms.

A considerable number of scientists are engaged in the study of euphemisms, many articles, monographs, and dissertations have been published, but at the same time there is no single definition of this phenomenon. Now in linguistics there is an accumulation of material, the development of criteria according to which it is possible to assign words to the category of euphemisms, to determine the main features of euphemisms, etc.

Not every language has dictionaries of euphemisms, in particular, similar lexicographic editions were created in the Ukrainian and Polish languages only at the beginning of the 21st century. In Europe and America, the compilation of euphemistic monolingual dictionaries is more developed. It is still too early to talk about the creation of parallel (bilingual) dictionaries of euphemisms, since this linguistic phenomenon is still poorly studied. The contribution to the study of euphemisms was made by such European scientists in the field of sociolinguistics as E. Benveniste, J. Fraser, L. Bloomfield, R. Holder, as well as Ukrainian researchers Z. Dubynets, A. Hryhorash, V. Oleksenko, O. Yanush, L. Stavytska and others.

Also, methods of transferring euphemisms during translation remain insufficiently covered. Only a small number of works really touch on the process of

translation of euphemistic units (E. V. Tulina, O. A. Gorbachova), others reflect only methods of elucidating types of euphemisms (K. V. Popova).

In newspaper texts, euphemisms are used very often. Most often, the reader does not even realize that in front of him/her is not a direct, but an indirect name of something terrible or unpleasant. This is the essence of using these units – to veil a certain concept without attracting significant attention to it. However, during translation, the recognition of euphemisms turns out to be fundamentally important, because if the euphemistic unit is not identified, there is a high probability that the missing negative connotation will be introduced into the translated text, which in turn can lead to serious consequences: aggravation of relations between social groups or even countries, distortion of the attitude to the transmitted event, etc.

Thus, **the relevance of the paper** is determined by the need to study euphemisms, create criteria for assigning lexical units to this class, that is, and identify euphemisms in news texts and their adequate transmission in the translated language.

The subject of the research in the paper is euphemisms in the news texts of the modern British press (BBC). **The specific topic** of the study is linguistic features and means of euphemism conveying during translation from English into Ukrainian.

The purpose of the work is to reveal the peculiarities and difficulties of translating euphemisms in news texts of the modern British press. The goal involves solving the following tasks:

- 1) to define the concept of ‘euphemism’;
- 2) to consider the existing classifications of euphemisms for a deeper understanding of the nature of the phenomenon of euphemism;
- 3) to identify structural features and basic methods of formation of euphemisms;
- 4) to determine the functions of euphemisms in the newspaper text;
- 5) to describe the collected euphemisms and consider them functioning in news texts;
- 6) to identify ways of conveying euphemisms in the press.

The main **methods** of research are the analysis of dictionary definitions, contextual analysis, the method of linguistic description, and elements of quantitative

counting.

The source of the research material was the news articles of the online publication of the BBC (Great Britain) for 2012-2021, as well as articles with official translations published in the network online. Lexicographical sources are “A Dictionary of Euphemisms. How Not to Say What You Mean” [Holder, 2002] and “A Dictionary of Euphemisms and Other Doubletalk” [Hugh, 1981].

The unit of analysis was sentence-level text fragments, including one euphemistic unit. In the process of research, more than 300 units recorded in euphemism dictionaries and about 300 contexts were reviewed.

The theoretical significance of the work lies in the fact that the results of the study of English euphemisms in newspaper texts and the revealed methods of their translation into Ukrainian contribute to the development of translation theory, in particular those sections of it that are devoted to the problems of translating stylistically marked vocabulary, as well as to the development of problems of euphemism (and its associated reverse phenomenon – dysphemism) within the limits of lexicology and language stylistics.

The practical significance of the work is that the obtained results can be used in theoretical courses on lexicology and stylistics of the English language, as well as in a practical course in written translation, in particular in the translation of press texts.

In the first chapter of this work, different approaches to the definition of euphemisms were investigated, the classification of euphemisms, the functions of euphemistic units in the press were considered, and an attempt was made to summarize the problems that arise in the translation of euphemisms and ways of their conveying.

In this work, we relied on the following definition of euphemisms: this is a way of indirectly renaming an object or phenomenon with a negative connotation. And the process of euphemization itself is perceived as a multifaceted, dynamic phenomenon.

A critical analysis of the literature on this subject showed that euphemisms can be classified according to various principles, including by motivation, semantics, usage, topics of euphemization, and methods of formation. The most important for this study were:

1) classification of euphemisms by L. P. Krysin, who distinguished personal and social euphemisms depending on the field of use and further divided them into subgroups formed by semantic fields;

2) A.M. Katsev's classification according to the method of formation of euphemisms, which allows describing a larger number of euphemistic units and includes the following classes: semantic shifts, change of form, and borrowing.

In newspaper discourse, euphemisms are used frequently, performing different functions. Euphemism can be used in order to justify the events depicted, reflect the author's assessment of the described situation, draw attention to the discussed topic, create communicative comfort and avoid uncomfortable truth.

It was noted that the choice of the translation method is influenced by the presence of a corresponding linguistic unit in the language of translation and the closeness of the emotional and expressive coloring of the word. The translation was proposed to be based on the mechanism developed by N. K. Garbovskiy, aimed at finding the most accurate equivalent that describes a similar situation and did not differ in stylistic coloring.

The second part of our work was devoted to the analysis of euphemisms selected during the search process on the BBC News website. First of all, the found euphemistic names (50 units) were classified based on the work of L. P. Krysin. It turned out that euphemisms of the social sphere are more often used in newspaper discourse (30 units). Euphemisms of the personal sphere, however, are also presented in the press (12 units). The remaining 8 euphemisms did not fit the classification, which indicates a change in the spheres subject to euphemization.

At this stage, the following main functions of euphemisms in news articles were revealed: veiling bad news, diminishing negative connotations, avoiding communicative discomfort indirect naming of the obscene and frightening things. The study of the methods of formation of euphemisms revealed that the most productive of them is the method of semantic shifts (28 units), which includes various types of changes, such as metaphorization, concretization, diminution, etc. Borrowings from a foreign language and professional sphere are used frequently (7 and 8 units,

respectively), while change of form and word formation are practically not represented among the euphemisms found (2 and 4, respectively).

Ultimately, this work revealed the difficulties of euphemism translation. First, the difficulty can arise at the stage of euphemism identification, which, for the most part, happens with euphemisms that are not perceived as units of a softened name. Secondly, the process of determining the meaning of euphemisms formed on the basis of metaphor or related to extralinguistic factors can be difficult. At the stage of selecting the respondents, difficulties also arise due to the lack of a suitable euphemistic unit in the translation language, the difference in the use and stylistics of euphemisms of the two languages.

The analysis of translations of euphemisms in the context of news articles showed that in most cases the choice of translation method did not depend on the method of formation of the original euphemism, the regularity was found only in the translation of euphemisms-terms that are translated by tracing and translation transcription and transliteration. Other ways of conveying euphemisms include the selection of a lexical counterpart, the use of a politically correct term, and specification.

Further study of euphemisms in the press on the basis of a larger corpus of units, including in a comparative aspect (materials of different languages), can be a perspective of research in this field, because the spheres of euphemism can be different in different cultures. In addition, the interest is the study of occasional euphemisms not recorded in dictionaries and their functioning in newspaper discourse, as well as the identification of ways of euphemism transmission.